

Društvene razlike između zapadnih i arapskih zemalja

Domović, Patricija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:111303>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I
SPORTA

Patricija Domović, 0313026143

Društvene razlike između zapadnih i arapskih zemalja

Završni rad

Čakovec, rujan 2024.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I
SPORTA

Patricija Domović, 0313026143

Društvene razlike između zapadnih i arapskih zemalja
Social differences between Western and Arab countries

Završni rad

Mentor:

Mr. sc. Ivan Hegeduš, v. pred

Čakovec, rujan 2024.

MEDIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

PRIJAVA TEME I OBRANE ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA

Stručni prijediplomski studij:

Računarstvo   Održivi razvoj   Menadžment turizma i sporta

Stručni diplomski studij Menadžment turizma i sporta:

Pristupnik: PATRICIJA DOMOVIĆ, JMBAG: 0313026143
(ime i prezime)

Kolegij: TURIZAM I RAZVOJ
(na kojem se piše rad)

Mentor: mr.sc. Ivan Hegedus
(ime i prezime, zvanje)

Naslov rada: DRUŠTVENE RAZLIKE IZMEĐU ZAPADNIH I ARAPSKIH ZEMALJA

Naslov rada na engleskom jeziku: DIFFERENCES BETWEEN WESTERN AND ARAB COUNTRIES

Članovi povjerenstva: 1. NENAD BRESLAUER, predsjednik
(ime i prezime, zvanje)

2. TOMISLAV HUBLIN, član
(ime i prezime, zvanje)

3. mr.sc. Ivan Hegedus, mentor
(ime i prezime, zvanje)

4. TIBOR RODIGER, zamjenski član
(ime i prezime, zvanje)

Broj zadatka: 2023-MTS-20

Kratki opis zadatka: U imeu zapadnih i arapskih zemalja odnose su potpuno različite u pogledu razvoja i razlika. Koje su to razlike koje su bitno bitne za razvoj zapadne i koje su bitne za razvoj?

U temu se neke kulturne razlike pridaju i na neke od njih se odnosi i koje su to razlike koje odnose od razlika u razvoju i privlačnosti prirode? Zbog toga i to razlike narode razlika razlika i to je više razlika?

Koliko se razlika razlika razlika i to je više razlika? Razlika i to je više razlika? Razlika i to je više razlika? Razlika i to je više razlika?

Datum: 2024.

Potpis mentora: Ivan Hegedus

Predgovor

Društvene razlike između zapadnih i arapskih zemalja zastupljene su od povijesti pa sve do danas. Neke od tih razlika kulturno su prihvatljive u ostalim državama pa čak i privlačne, dok druge odbijaju turiste. Turizam se sve više razvija u arapskim zemljama te time zbližava ova dva svijeta. Ovaj rad bavi se analizom tih društvenih razlika te turistički atraktivnim prostorima na oba područja. Putem anketnog istraživanja, prikupljeni su podaci o stavovima zapadnih turista, s naglaskom na hrvatske putnike, te njihova mišljenja o kulturi i putovanjima u arapske zemlje.

Želim se zahvaliti svim profesorima i predavačima na Međimurskom veleučilištu u Čakovcu na ukazanom strpljenju, a najviše svom mentoru, mr. sc. Ivanu Hegedušu, v. pred. na uloženom trudu ove tri godine da nam usadi što više općeg znanja u turizmu te stečenoj ljubavi prema putovanjima.

Sažetak

Arapski i zapadni svijet oduvijek su bili prepoznatljivi po svojim međusobnim razlikama, kako u prošlosti tako i danas. Mnogi običaji i razlike uvjetovani su upravo religijom koja ima velik utjecaj u svim aspektima arapskog svijeta. Poznato je da društvo arapskog svijeta žene stavlja u drugi plan, bilo u obrazovnim aspektima ili onim obiteljskim. Zapadno društvo na spolove gleda jednako te je poznato po svojoj liberalnosti i otvorenosti novim *trendovima*. Arapski svijet se drži stoljeća starih tradicija te ima specifičnu kulturu prepoznatljivu širom svijeta. Mnogi ljudi iz zapadnog svijeta žele doživjeti tu kulturu te mnoge aktivnosti koje nudi arapsko podneblje pa se odlučuju na putovanja u ove zemlje. Iako masovni turizam nije toliko zastupljen u arapskim zemljama one postaju sve popularnije destinacije jer mnoge države otvaraju svoja vrata turizmu. Društvene i kulturne razlike ponekad odbijaju zapadne turiste jer im strogi režim daje osjećaj nesigurnosti. Može li doći do promjena i može li turizam potaknuti te promjene i zbliziti ljude svih svjetonazora iz svih područja?

Ključne riječi: arapsko društvo, zapadno društvo, društvene razlike, turizam, putovanja, turističke destinacije, religija

Abstract

The Arab and Western worlds have always been recognizable by their mutual differences, both in the past and today. Many customs and differences are conditioned by religion, which has a great influence in all aspects of the Arab world. It is known that the society of the Arab world puts women in the background, either in educational or family aspects. Western society views the sexes equally and is known for its liberality and openness to new trends. The Arab world adheres to centuries-old traditions and has a specific culture recognizable around the world. Many people from the Western world want to experience that culture and many activities offered by the Arab climate, so they decide to travel to these countries. Although mass tourism is not so prevalent in Arab countries, they are becoming more and more popular destinations because many countries are opening their doors to tourism. Social and cultural differences sometimes repel Western tourists because the strict regime makes them feel unsafe. Can there be changes and can tourism encourage these changes and bring people of all worldviews from all areas together?

***Key words:** Arab society, Western society, social differences, tourism, travel, tourist destinations, religion*

Popis kratica

UNWTO	The World Tourism Organization
pr. Kr.	Prije Krista
AIEST	International Association of Scientific Experts in Tourism
WTO	World Trade Organization
UNSTAT	United Nations Statistics Division
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UAE	United Arab Emirates
BDP	Bruto domaći proizvod

Sadržaj

1. UVOD	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I GRANICE ARAPSKIH I ZAPADNIH ZEMALJA	2
3. NAČIN ŽIVOTA U ARAPSKIM ZEMLJAMA	4
3.1 Državna vlast	4
3.2 Religija.....	5
3.3 Obitelj	7
3.4 Obrazovanje.....	8
4. NAČIN ŽIVOTA U ZAPADNIM ZEMLJAMA.....	9
4.1 Državna vlast	9
4.2 Religija.....	11
4.3 Obitelj	12
4.4 Obrazovanje.....	13
5. TURIZAM ZAPADNIH I ARAPSKIH ZEMALJA.....	14
5.1 Zašto ljudi putuju?	17
5.2 Najpoznatije arapske destinacije	18
5.3 Najpoznatije zapadne destinacije.....	20
6. ISTRAŽIVANJE STAVOVA ZAPADNIH TURISTA O ARAPSKIM ZEMLJAMA	23
6.1 Metodologija istraživanja	23
6.2 Karakteristike uzorka.....	24
6.3 Rezultati istraživanja	26
6.4 Ograničenja istraživanja	37
7. ZAKLJUČAK	38
8. LITERATURA	41
9. Prilozi.....	43

1.UVOD

Oduvijek su postojale razlike u ponašanju, navikama i običajima između arapskih i zapadnih zemalja. Neke od tih razlika su prihvatljive i na neki način simpatične, dok su neke sasvim neprihvatljive i osuđivane od strane pojedinih kultura. Društvene razlike mogu se očitati u aspektima kao što su obitelj, obrazovanje, religija i državna vlast. Ova dva svijeta imaju različita poimanja vrijednosti te se ne slažu u mnogim područjima koja će biti opisana kroz rad. Karakteristike zapadnih zemalja su da većina država ima demokratsku vlast, predsjednika i parlament uz određene iznimke. Rimsko carstvo i Britansko kraljevstvo glavni su nositelji zapadne kulture. Njihovim osvajanjima kroz povijest države su razvile sličnu kulturu i običaje te specifičnu arhitekturu. Ova kultura nama je najpoznatija zato što smo i sami dio nje. Arapska kultura je, s druge strane, malo ne poznatiji pojam zato što se kroz stoljeća razvijala samostalno bez utjecaja zapadnog svijeta. Tamo su nastale prve civilizacije i prvi razvijeni gradovi. Kulturne i društvene razlike nisu tolika prepreka kada su u pitanju putovanja. Nasuprot, one su privlačne turistima iz različitih kultura i dijelova svijeta. Razlike asociiraju na nešto novo i nešto nepoznato što većina turista voli i želi iskusiti. S druge strane, postoje turisti kojima je to odbojno te utjeruje osjećaj nesigurnosti. Njima je to presudno za putovanje te neće dolaziti u takve destinacije. Turizam ovdje može biti faktor zbližavanja arapskog i zapadnog svijeta. Arapske zemlje zbog svoje povijesti i bogate kulture imaju mnoge lokalitete i destinacije privlačne turistima. Najpoznatiji su Petra u Jordanu, Piramide u Gizi i Hegra u Saudijskoj Arabiji koje odašilju svojom atraktivnošću i očuvanim izgledom kroz povijest. Također, ova kultura se i preslikava na karakterističnu arhitekturu koja je prepoznatljiva diljem svijeta. Tako su nastali i neki od poznatijih gradova: Kairo, Aleksandrija, Hurgada, Marakeš, Casablanca, i drugi. U zapadnim zemljama imamo najpoznatije destinacije svijeta poput Francuske, SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva, zemlja Mediterana te druge koje će biti spomenute u radu. Takve popularne destinacije mogu zbližiti arapski i zapadni svijet. Ono što društvene razlike razdvajaju turizam zbližava.

Ovaj završni rad sastoji se od šest dijelova. U prvom dijelu opisuje se geografski položaj zapadnih i arapskih zemalja te njihov nastanak. U drugom i trećem dijelu opisuje se društvo i način života u arapskim i zapadnim državama. Četvrti dio odnosi se na turizam zapadnih i arapskih zemalja te njihove najpoznatije turističke destinacije. U petom dijelu opisano je istraživanje vezano uz stavove zapadnih turista o arapskom društvu i putovanjima te su iskazani rezultati. U šestom, posljednjem dijelu iznesen je zaključak.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I GRANICE ARAPSKIH I ZAPADNIH ZEMALJA

Arapske zemlje naziv su dobile po narodu koji ih uglavnom nastanjuje, Arapi. Prvo su se nastanili na Arapskom poluotoku, a zatim proširili svoje granice dalje na jugozapad Azije i sjever Afrike. Prvi izvori i arheološki nalazi o arapskim plemenima pojavljuju se u 9. stoljeću prije Krista. Tada su bili nastanjeni na arapskom poluotoku, gdje je na sjeveru bila Nabatejska država, a na jugu Saba. Nabatejsku državu su kasnije osvojili Rimljani i podijelili kao provinciju na dva dijela, na sjeveru s glavnim gradom Bostrom i jugu s glavnim gradom Petrom. Kod granica bitno je spomenuti tadašnjeg vođu i proroka islama Muhameda koji je ujedinio arapska plemena i širio njihovu vlast. Nakon njegove smrti, Arapi svoja osvajanja usmjeruju prema Bizantu. Arapska vlast se tako počela širiti na Sredozemlje i sjevernu Afriku (<https://www.enciklopedija.hr/clanak/arapi>, pristupljeno: 23.8.202).

Danas granice arapskog svijeta protežu se od Sredozemnog mora na sjeveru pa do Atlantskog oceana na zapadu i Indijskog oceana na istoku. Tu spada više od 20 zemalja i preko 450 000 000 stanovnika. U arapske države spadaju Alžir, Bahrain, Komorski otoci, Džibuti, Egipat, Irak, Jemen, Jordan, Kuvajt, Libanon, Libija, Maroko, Mauritanija, Oman, Katar, Saudijska Arabija, Somalija, Sudan, Sirija, Tunis, Ujedinjeni Arapski Emirati i od svih još nepriznata Palestina.

Slika 1 Položaj i granice arapskog svijeta

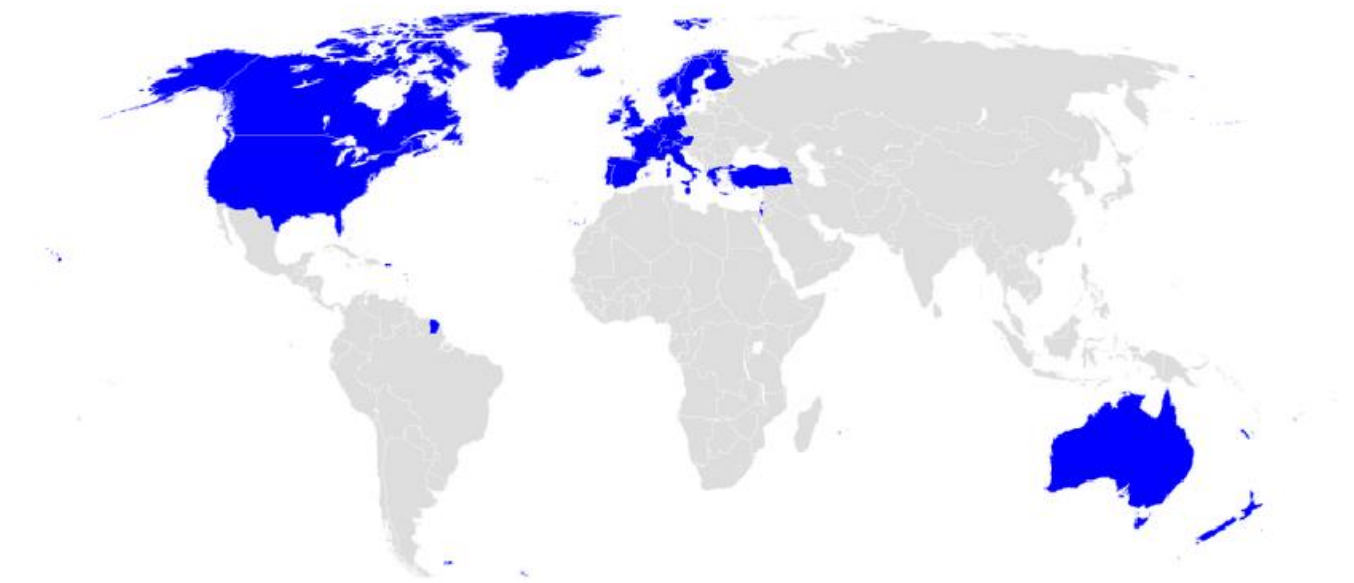

Izvor slike: <https://i0.wp.com/os-kasina-zmaj.com.hr/wp-content/uploads/2017/09/slikea.png?resize=678%2C381&ssl=1>

S druge strane zapadni svijet jako je širok pojam. Riječ zapad potječe od latinske riječi *occidens* što izvorno znači padati, a odnosilo se na zalazak sunca (Gortan, Gorski i Pauš, 2013). Postoji više različitih konteksta svrstavanja država. Najčešće u zapadni svijet spadaju Sjeverna Amerika, veći dio Europe, Australija i Novi Zeland. Ova podjela potječe od same podjele kršćanstva na rimokatoličku crkvu koja se nalazila na zapadu i pravoslavnu na istoku Europe. Također, još jedan kontekst su bila osvajanja Europljana koji su svoje kolonije i kulturu širili po Americi, Australiji i Novom Zelandu. Danas začetnikom zapadne kulture smatraju se Sjedinjene Američke Države (Kurth, 2003).

SAD jedan je od najvećih širitelja zapadne kulture danas, a i u prošlom stoljeću. Od glazbene industrije, filmske i medijske pažnje do ekonomskih trendova SAD je u vodećoj poziciji na zapadu. Zapadna kultura je najpopularnija te najraširenija u svijetu. Osim SAD-a, u zapadni svijet spadaju i sljedeće europske države: Andora, Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Island, Irska, Italija, Lihtenštajn, Luksemburg, Malta, Monako, Nizozemska, Norveška, Portugal, San Marino, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska i Ujedinjeno Kraljevstvo prema CIA-inoj klasifikaciji. Neki podaci i stranice u zapadni svijet svrstavaju i države Južne Amerike, a neki ovdje svrstavaju i Rusiju i Kinu.

Slika 2 Položaj i granice zapadnog svijeta

Izvor slike: <https://www.researchgate.net/profile/Nikolas-Pautz/publication/276242270/figure/fig6/AS:294492688142340@1447223936285/World-map-highlighting-the-nations-which-belong-to-the-Western-European-and-Others-group.png>

3. NAČIN ŽIVOTA U ARAPSKIM ZEMLJAMA

„Otkada postoji, čovjek živi u zajedništvu s drugim ljudima. Njegov je život bio i ostao više ili manje određen, usmjeravan i oblikovan potrebama zajednici. Život u zajednici, život u društvu, život u društvenoj skupini, sve su to ustaljene forme života koje se odvijaju po određenoj proceduri, a što obično nazivamo kulturom nekog društva, zajednice ili skupine.“ (Šundalić, 2011). Arapska kultura naveliko se razlikuje od zapadne kulture. Oko 55% arapske populacije živi u gradovima. U pustinjским ekstremnim uvjetima žive beduinska plemena čija je autonomija sve više ugrožena zbog urbanizacije. Arapsko društvo određeno je običajima koji se temelje na religiji, a uređeno državnim zakonima.

3.1 Državna vlast

Kroz povijest arapske zemlje bile su pod vladavinom stranih sila i strogih režima. U 16. stoljeću Osmansko Carstvo, islamska država koja potječe iz teritorija današnje Turske, zauzelo je veći dio jugoistočne Europe, Irak, Siriju, Izrael, Egipat, Sjevernu Afriku do Alžira i Arapski poluotok (<https://enciklopedija.hr/clanak/osmansko-carstvo>, pristupljeno: 23.8.2024.). Pad Osmanskog Carstva 1922. godine doveo je do promjene u vlasti nad arapskim zemljama, gdje su se umjesto osmanske kontrole pojavili britanski i francuski mandati. Podijelili arapske teritorije kroz Sykes-Picot sporazum. Prema Sporazumu Sykes-Picot Ujedinjeno Kraljevstvo je nakon rata trebalo dobiti kontrolu nad područjem današnjeg Izraela, Jordana, većeg dijela Iraka i područja uz Perzijski zaljev. Francuskoj bi pripalo područje današnjeg Libanona, Sirije, sjevernog Iraka i jugoistočne Turske (<https://povijest.hr/nadanasnjidan/tajni-dogovor-velikih-sila-o-komadanju-turskog-carstva-1916/>, pristupljeno: 23.8.2024.). Nakon kratkog razdoblja britanskog mandata u Iraku, na prijestolje je postavljen Fajsal I., sin šerifa Meke, čime je osnovana Hašemitska dinastija u Iraku. Egipat je 1922. proglasio nezavisnost od britanske vlasti, a Kralj Fuad I. postao je monarh. Međutim, britanski utjecaj je ostao snažan sve do revolucije 1952. godine, kada je monarhija srušena. Ibn Saud, vođa plemena Saud, ujedinio je

nekoliko arapskih teritorija i 1932. osnovao Kraljevinu Saudijsku Arabiju. Libija je bila pod talijanskom kontrolom, ali je postala nezavisna 1951. godine kao kraljevina pod vladavinom kralja Idrisa I. Alžir, Tunis i Maroko bile su kolonije Francuske, a svoju nezavisnost postigle su u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. Maroko i Tunis postali su nezavisni 1956., a Alžir je stekao nezavisnost nakon brutalnog rata protiv Francuske 1962. Mnoge ove arapske države prošle su kroz razdoblja diktatura ili autoritarne vladavine, a neki od tih režima još uvijek su na vlasti. Bitno je spomenuti Saddama Husseina koji je vladao Irakom kao diktator. Njegova vladavina bila je obilježena brutalnim gušenjem političke opozicije, ratovima i represijom nad etničkim i vjerskim manjinama Kurdima i Šijitima. 2003. godine završio je u zatvoru zbog zločina prema čovječnosti, a 3 godine kasnije je smaknut (Ducret, 2013). U Siriji obitelj Assad ima autoritarnu vlast od 1971. pa sve do danas. Zbog takvog državnog režima traje građanski rat od 2011. godine. U Libiji bitno je spomenuti Muammara Gaddafija čiji je režim bio obilježen represijom, političkom nestabilnošću i velikim ekonomskim eksperimentima. Ubijen je 2011. tijekom libijske revolucije. Saudijska Arabija, s druge strane, je apsolutna monarhija pod vladavinom dinastije Al Saud. Iako je riječ o monarhiji, nedostatak političkih sloboda i stroga kontrola društva od strane kraljevske obitelji i vjerskih institucija čini režim autoritarnim. Danas, osim Saudijske Arabije ovakav tip vlasti imaju Oman i Katar koji je pod vladavinom emira. Jordan i Maroko su ustavne monarhije gdje monarh ima ograničenu moć, a uz njega često postoji i parlament. Tunis je uspostavio demokratski sustav isto kao što i Irak, uz mnoge druge arapske zemlje. Za ovo područje arapskih država vezana je Arapska liga, organizacija osnovana 1945. godine. U nju spadaju: Sudan, Sirija, Tunis, Ujedinjeni Arapski Emirati, Egipat, Irak, Jordan, Kuvajt, Libanon, Libija, Saudijska Arabija, Somalija, Jemen, Palestinski teritorij, Bahrein, Komori, Džibuti, Mauritanija, Maroko, Oman, Katar i Alžir. Cilj organizacije je zaštititi neovisnost i suverenitet članica te osnažiti gospodarsku i političku suradnju (<https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/druge-medjunarodne-i-regionalne-organizacije/22666>, pristupljeno: 25.8.2024.).

3.2 Religija

„Religija je uvijek predstavljala svojevrsno ljepilo društva, ona je bila onaj socijalni kapital kojim se potvrđivao identitet i pripadanje kulturi određenog društva.“ (Šundalić, 2011). Arapsko društvo broji mnoge različite etničke skupine i narode, ali zajednička stvar koja ih povezuje je privrženost islamu. Islam je monoteistička religija koja potječe iz Arapskog

poluotoka. Svodi se na proroka Muhammeda kojem je Alah dao svetu knjigu Kuran preko anđela Gabrijela. Muhamed se 622. godine sa svojim pristašama preselio iz Meke u Medinu čime počinje islamska era (<https://www.enciklopedija.hr/clanak/islam>, pristupljeno 24.8.2024.)). Osim Muhameda, u islamu djeluju sljedeći proroci koji u kršćanstvu imaju drugačije značenje: Isus, Adam, Noa, Abraham, Mojsije i Solomon. Islam se dijeli na sunite i šijite, od kojih je 90% muslimana suniti, a 10% šijiti. Razlike su minimalne, a uglavnom se tiču kulture i običaja. Šijiti su brojniji u Iraku i Iranu, a sebe vide kao izabrane među ostalim muslimanima. Najvažnija praksa kod islamske vjeroispovijesti su pet stupova islama koje su muslimani dužni ispunjavati tijekom svojeg života. To su: vjera, molitva, milostinja, post i hodočašće. Svaki musliman moli se pet puta na dan kako bi ispunio praksu Salaha, odnosno molitve. Također, treba postiti tijekom mjeseca ramazana te hodočastiti u Meku baren jednom u životu ako je u mogućnosti. Uz to, bitno je naglasiti da moraju izjaviti vjeru prema Alahu te biti milostivi kako bi ispunili tu islamsku praksu (Cerović i Zanketić, 2014). Islam trenutno broji preko 2 milijarde sljedbenika što ga čini drugom najbrojnijom religijom na svijetu poslije kršćanstva. Znanstvenici vjeruju da će do 2050. godine nadmašiti kršćanstvo po broju sljedbenika. Razlog tome je mlada dob i visoka stopa plodnosti u odnosu na druge religije. Islam je najbrojnija religija u arapskim zemljama, a osim u arapskim državama može se naći i u središnjoj Africi i jugoistočnoj Aziji. Zemlje s najvećim brojem muslimana su Indonezija, Pakistan i Indija koje nisu arapske zemlje. Većina muslimana na arapskom poluotoku i sjevernoj Africi smatra da bi vjerski vođe trebali imati ulogu u vođenju države i političkih pitanja. S druge strane, mnogi muslimani podržavaju demokraciju te smatraju da ljudi različitih vjera imaju pravo prakticirati svoju vjeru (<https://www.pewresearch.org/religion/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-religion-and-politics/>, pristupljeno: 21.8.2024.).

Uz politički i društveni utjecaj, islamska vjera ima velik utjecaj na položaj žena. Vjerski propisi i pravila ne vrijede jednako za žene i muškarce. Žene zbog svoje prirode imaju mogućnosti ne sudjelovati u nekim vjerskim obredima. Suprotno mnogim zapadnjačkim mišljenjima, religija štiti žene te u svetoj knjizi Kuranu piše da muškarac mora poštovati svoju ženu. Centar za muslimanske studije proveo je istraživanje koje je pokazalo da religija nije u opoziciji sa ženskim pravima. Muškarci i žene se, dakako, moraju obrazovati o učenjima islama jer u suprotnom ne mogu izvršavati određene vjerske obveze (<https://hrcak.srce.hr/file/200712>, pristupljeno: 24.8.2024.).

S druge strane, sveta knjiga ipak nalaže neka bitna pravila za žene što se tiče odijevanja. Odjeća ne smije biti kratka ni pripijena uz tijelo te žena mora biti prekrivena pred muškarcima koji joj

nisu u srodstvu. Jedna od negativnijih stvari ove religije su mnogi sukobi koji izazivaju zgražanje u zapadnom svijetu i bacaju sjenu na arapsko društvo. Ovdje je bitno spomenuti sunitsku pobunjeničku skupinu ISIL koja djeluje u Iraku i Siriji gdje se borila protiv vlade i pobunjenika u sirijskom građanskom ratu. Ova organizacija često je okrivljena za terorističke napade diljem svijeta te džihad koji se još naziva *sveti rat* na Zapadu. Kroz povijest ratovi protiv muslimana bili su nazivani džihadima dok u Kuranu ima drugačije značenje. U vrijeme Muhameda džihad je značio strpljenje prema životnim problemima te verbalna borba protiv ljudi koji odbacuju islam. Kasnije, kada je Muhamed primio objave Kurana u Medini, džihad se tumačio kao samoobrana od agresora (<https://www.britannica.com/topic/jihad>, pristupljeno: 24.8.2024.). Većina istinskih muslimana ne podržava džihad koji ubija nevine ljude, no svejedno su zbog toga stavljeni na kritike zapadnog svijeta.

3.3 Obitelj

Obitelj je jedna od najvažnijih stvari u arapskoj kulturi. Ona ima veliki utjecaj na položaj njenih članova u društvu. U arapskom društvu prevladavaju patrijarhalne obitelji gdje je otac glava obitelji. On donosi sve važne i odlučujuće odluke. Financira cijelu obitelj te im usađuje vjerske i društvene vrijednosti. Otac ima veliku ulogu kod dogovaranja brakova svojih kćeri. Suputnika joj traži među obitelji i prijateljima. Ako ima ugledno prezime, to će biti lako. Prezimena su bitna jer određuju poštovanje, ugled i društveni status koji je vrlo važan u ovakvom društvu. Nakon sklapanja braka, od žene se očekuje da rodi sina koji će naslijediti prezime (<https://aada.commons.gc.cuny.edu/home-life-and-education/#:~:text=Arab%20Culture%20and%20Family&text=The%20family%20usually%20has%20determined,role%20and%20is%20the%20caregiver>, pristupljeno: 24.8.2024.). Žene nisu ravnopravne s muškarcima u obitelji. Dječake se uči kako da održavaju patrijarhat, a djevojčice kućanskim poslovima. Dječake će se obično visoko obrazovati, dok djevojčice uče o poslušnosti, pristojnosti i brizi o budućim muževima. Što se tiče samog patrijarhata, on je najzastupljeniji na Bliskom Istoku. Prema istraživanjima patrijarhat uvelike doprinosi obiteljskom nasilju. Ako muškarac osjeća da je njegova uloga *glave obitelji* ugrožena, on odgovara nasiljem. Muškarci se cijelo vrijeme izvlače iz takvih situacija bez nekih posljedica. Naravno, nisu svi sljedbenici patrijarhata zlostavljači. Još jedna velika tabu tema arapskog društva je seksualni odgoj. Od djevojaka se očekuje predbračna čistoća dok muškarci nemaju takav uvjet za brak. Ako ženski član obitelji prekrši to pravilo, mnogi muškarci imaju pravo

braniti čast obitelji koja je narušena. Tu dolazimo do brutalnih posljedica kao što su izolacija ženskog člana iz obitelji, nasilje pa čak i smrt. Neke obitelji pružaju podršku svojim kćerima te ih pomažu zaštititi od zlostavljača. No u mnogim situacijama obitelj ne želi uzeti natrag svoju kćer. To bi izazvalo sramotu u društvu i narušen ugled. Drugi problem su rastave žena koje su gotovo nemoguće. Ona bi tada izgledala nepoželjno i ne može naći drugog partnera. Ti obiteljski zakoni sprječavaju djelovanje žena u javnom društvenom životu, a pogotovo obrazovanju. Oni naveliko umanjuju prava žena. Te običaje poštuju i migranti koji žive na područjima SAD-a i Europe. Strancima je teško prepoznati nasilje kod migranata pa ni tamo žene nemaju pomoć drugih. U nekim slučajevima ako žena trpi nasilje može pozvati rođake da je zaštite, no ako je udaljena od njih tada joj nitko ne može pomoći. U migrantskim obiteljima nalazi se također više članova. Jedno kućanstvo čine supružnici, baka i djed, te odrasla neoženjena djeca ili oženjeni sin sa svojom obitelji. Time je kućanstvo prošireno te je jedan muškarac glava obitelji, najčešće najstariji ili najsposobniji.

3.4 Obrazovanje

Pismenost i obrazovanje jedan je od ključnih elemenata za opstanak u društvu. Nedostatak obrazovanja rezultira nedostatkom pismenosti što može imati samo negativne učinke za društvo. Razni zakoni i vjerski pravilnici uglavnom odobravaju školovanje žena, no to u praksi nije često. Naravno, svaka arapska država je zasebna za sebe te primjenjuje različite prakse. U arapskoj je regiji približno 40% stanovnika iznad petnaest godina starosti nepismeno. Mnogi su razlozi tome, od društvenih do ekonomskih. Većina nepismenih stanovnika čine žene, a pogotovo u ruralnim područjima. Glavni razlozi za nepismenost žena su tradicija, patrijarhalno društvo i religija. Nepismenost žena se smanjuje s godinama, a podaci pokazuju da se u 20 godina prošlog stoljeća nepismenost smanjila za 50%. Nije ista situacija u svim arapskim državama. 2005. godine stopa nepismenosti za žene od 15 do 24 godine u Iraku iznosila je 68.6%. Za istu godinu u Egiptu iznosila je 32.1 %. Država s najmanjom stopom nepismenosti u 2005. godini bio je Bahrein sa samo 0.7% (Hammoud, 2005).

Napravljene su mnoge strategije i planovi kako bi se smanjila nepismenost u arapskoj regiji. Odgovornost je svake države da se pobrine za svoje stanovnike pa su osnovana razna vijeća i organizacije čiji je glavni cilj bio iskorjenjivanje nepismenosti. Hammoud (2005) države je podijelio u tri grupe. Prvu skupinu čine države koje se uspješno bore s nepismenošću, a čine ih Libija, Jordan i Libanon te države Perzijskoga zaljeva. Ove države karakterizira manja

populacija te izdašna financijska sredstva. Saudijska Arabija, Sirija, Tunis i Alžir čine drugu skupinu zemalja koje su na dobrom putu prema smanjenju nepismenosti . Trećoj skupini pripadaju Egipat, Mauritanija, Irak, Jemen, Džibuti , Maroko i Sudan, zemlje koje imaju visok stupanj nepismenog stanovništva. Obrazovanje u suštini mora jednako biti dostupno muškarcima i ženama. Vještine stečene obrazovanjem bitne su za napredovanje pojedinca i daljnji uspjeh u životu. Kao što je maloprije spomenuto stopa pismenosti i obrazovanje nisu dostupni u jednakim omjerima u arapskoj regiji. U Saudijskoj Arabiji osnovnu školu pohađa samo 57% djece, dok u Tunisu 98% djece. U svim državama veći postotak dječaka pohađa osnovnu školu. Napredak u školovanju vidi se kod visokog obrazovanja i to u državama poput Bahreina i Kuvajta gdje studira velik broj ženske populacije. Obrazovane žene svjesnije su svojih prava te će se više boriti za ravnopravnost. U nekim državama poput Libanona, Katara i Omana 2000. godine fakultet je završilo više žena nego muškaraca. Razlog tome je i što muškarci odlaze studirati u inozemstvo. Obrazovanjem žene mogu postati vrijedni i korisni članovi zajednice i društva te ga podići na višu razinu.

4. NAČIN ŽIVOTA U ZAPADNIM ZEMLJAMA

Zapadno društvo je drugim nazivom i civilno društvo koje ostvaruje zakonom svoja zajamčena prava. U suprotnome građani se često udružuju u interesne skupine i bore za svoja prava. Sve to im omogućuje demokracija koja je naveliko prisutna u zapadnim zemljama. U zapadnom svijetu prevladava kršćanstvo, u svim oblicima, a u mnogim područjima i ateizam. Česta modernizacija zapadnog društva donosi i promjene u sustavu društvenih vrijednosti. Ovdje za primjer možemo uzeti suvremenu obitelj koja se jako razlikuje od one tradicionalne arapske obitelji. Brak nije nužan za zajednički život, a smanjuje se i religijski utjecaj. Obrazovanje je vrlo bitno u zapadnim državama, a za razliku od arapskih ovdje su svi obavezni pohađati osnovnu školu. Život u zapadnim zemljama izgledao je nalik onome u arapskim prije 200-tinjak godina kada žene još nisu bile ravnopravne sa muškarcima. Danas se to uvelike promijenilo u zapadnim zemljama.

4.1 Državna vlast

Većina država zapadnog svijeta uređeno je demokratski. Prva demokratska uređenja potiču od Stare Grčke. Primjer demokracije (vlasti naroda) bio je tadašnji grčki polis (grad-država). Slobodni građani imali su mogućnosti raspravljati o stvarima bitnima za život. Vlast koju je birao narod, stvarala se oko brige za opće dobro (Šundalić, 2011). Demokracija je po jednoj strani i vladavina elite koju izabire narod. Ona se ostvaruje na dva načina: sudionička i predstavnička. Sudionička je izravna demokracija koja izvire iz antičke Grčke. Odluke donose svi kojih se tiču, a primjer toga je referendum. U predstavničkoj demokraciji odluke donose zastupnici ili parlamentarci koji su izabrani na izborima. Suvremena država okarakterizirana je zakonima i teritorijem. Svi državljani su građani s jednakim pravima i obvezama. Zapadna društva, za razliku od arapskih predstavljaju se kao *države blagostanja* gdje građani mogu ostvariti sva svoja prava. Zakon na kojem se zasniva demokratski sustav podliježu sve osobe i institucije. U slučaju nepoštivanja zakona građane slijede sankcije. U preindustrijskim društvima, zakon je bio vjerski utemeljen. Glavni zločin je bilo omalovažavanje i ignoriranje vjere. Kasnije se promijenila priroda kažnjavanja te sakaćenje i smrtne kazne zamjenjuju zatvor i uvjetna ograničenja. Iako je zakon pravedan, postoje slučajevi o nepravednoj vlasti ili ustroju. Prema Platonu, pravednost može funkcionirati samo ako svatko radi ono za što je sposoban. „Dakle, mudri trebaju vladati, hrabri čuvati, a umjereni proizvoditi. U protivnom će se događati nepravda koju čine nesposobni na zahtjevnim pozicijama.“ (Platon, 1977:91-106). Industrijalizacijom u Europi obilježeno je rađanje kapitalizma. Weber ističe glavna obilježja modernog kapitalizma. To su „racionalnost i disciplina u radu, uvažavanje tržišta ponude i potražnje, pozitivan odnos prema privređivanju, dobit je cilj po sebi i zaslužuje pozornost i poštovanje, stjecanje dobara je stoga na prvom mjestu.“ (Weber, 1976:130-31). Zapadni svijet prepoznatljiv je po mnogim nacionalnim i međuvladinim organizacijama. Prva organizacija bitna za spomenuti je Europska unija. Trenutno ima 27 članica država u Europi, a izvorni članovi bili su: Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Nizozemska i Luksemburg. Države članice EU u 2024. godini su: Hrvatska, Irska, Italija, Austrija, Belgija, Bugarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Cipar, Češka, Danska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Estonija, Finska, Francuska, Mađarska, Malta, Nizozemska, Španjolska, Švedska, Latvija, Litva, Grčka i Luksemburg. Temelj Europske unije je vladavina prava. Sve članice Europske unije imaju zajednička načela, a to su: demokracija, sloboda, poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda te spomenuta vladavina prava. Svako djelovanje Europske unije temelji se na ugovorima i odobrenjima država članica. EU ima dva glavna smjera politike ljudskih prava. Prvi je zaštita ljudskih prava u EU, a drugi promicanje ljudskih prava u svijetu što je glavni temelj Europske unije. Prava građana zajamčena su Poveljom EU-a. Građani država članica su ujedno i građani

EU-a te svi imaju ista prava i mogućnosti. Neke od tih mogućnosti su stanovanje i kretanje unutar EU neovisno o državljanstvu ili čak pristup zdravstvenoj skrbi diljem EU. Sljedeća organizacija bitna za spomenuti je NATO. To je politički i vojni savez čiji je temelj jamčiti sigurnost svojih članica. S političke strane, NATO se zalaže za demokratske vrijednosti te članicama nudi suradnju u slučaju ugrožene sigurnosti. S vojne strane, NATO ipak želi spriječiti sukobe te mirno rješavati sporove. Ako diplomatski pregovori ne uspiju, NATO ima vojnu moć da poduzme akcije rješavanja krize. Trenutno broji 32 države članice diljem svijeta i Europe. To su: UK, Grčka, Turska, Litva, Rumunjska, Slovačka, Belgija, Danska, Francuska, Njemačka, Španjolska, Češka, Slovenija, Albanija, Hrvatska, Island, Italija, Kanada, Mađarska, Poljska, Bugarska, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Finska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Estonija, Latvija, Portugal, SAD i Švedska (https://www.nato.int/nato-welcome/index_hr.html, pristupljeno: 25.8.2024.).

4.2 Religija

Razvijenijska europska društva, poput grčkog i rimskog, religiji su davali značajnu ulogu u društvenom životu. To su bile mnogobožičke religije koje su štovale više bogova te je proizašlo mnogo mitologija iz toga. Danas u zapadnom svijetu prevladava monoteizam, vjerovanje da postoji samo jedan bog. Najraširenija monoteistička religija je kršćanstvo koje prevladava na Zapadu. Zatim slijedi islam, najrašireniji na Bliskom istoku. Budizam je raširen na Dalekom istoku, a osim spomenutih, judaizam je također rasprostranjena religija (Šundalić, 2011). Kršćanski vjernici vjeruju u Sveto Trojstvo koje čini Bog, njegov sin Isus i Duh Sveti. Svo troje označava jednog boga. Prvi počeci kršćanstva u Europi javljaju se nakon Isusove smrti. Religija se znatno počela širiti, a ponajviše među nižim slojevima. Isus je propovijedao o jednakosti ljudi pa građani viših slojeva nisu podržavali takvu religiju. Rimljani su vršili najčešće progone kršćana diljem Europe. Bitno je spomenuti cara Dioklecijana koji je pogubio tisuće kršćana i spaljivao Biblije, svetu knjigu kršćana. Početkom 4. stoljeća dolazi do promjena kada car Konstantin Veliki izjednačuje kršćanstvo s ostalim religijama. Dokaz tome je Milanski edikt, službeni dokument potpisan u Milanu 313. godine. Kasnije 387. godine, rimski car Teodozije proglašava kršćanstvo službenom religijom te zabranjuje ostale religije. Izgradio je mnoge crkve diljem carstva, a porušio hramove. Ubrzo su se formirali redovnički redovi te krenuli u misionarske djelatnosti širenja kršćanstva. Jedna od stvari koja je obilježila kršćanstvo je podjela Rimskog Carstva na zapadni i istočni dio što je rezultiralo podjelom Crkve. Kulturne

razlike su bile prevelike te su se počele pojavljivati tenzije između ova dva dijela Carstva. Kršćanska Crkva se zatim podijelila na Istočnu i Zapadnu zbog nesuglasica između pape i bizantskog patrijarha. Taj Crkveni Raskol desio se 1054. godine te je rezultirao podjelom kršćanstva na katoličanstvo i pravoslavlje (<https://www.enciklopedija.hr/clanak/crkveni-raskol>, pristupljeno: 26.8.2024.).

Zapadna katolička Crkva s papom kao poglavarom, te Istočna pravoslavna Crkva na čelu s patrijarhom imaju neke razlike u vjeri. Pravoslavna Crkva ne priznaje Djevicu Mariju kao bezgrešnu te da je Isus primio dar Duga Svetoga. Također ne prihvaćaju koncept *Čistilišta*. Katolici se služe gregorijanskim kalendarom gdje slave Božić 25. prosinca, a pravoslavci koriste julijanski kalendar po kojem Božić pada na 7. siječanj. Većina država zapadnog svijeta katoličke je vjeroispovijesti, te slijede protestanti i pravoslavci. Ipak, pravoslavna Crkva zastupljenija je u Istočnoj Europi i Rusiji koje se ne smatraju Zapadom. Danas, utjecaj religije na društvo sve je manji i beznačajniji. To se može vidjeti u legalizaciji istospolnih brakova, pobačaja i ostalih zapadnih vrijednosti koje su sve zastupljenije.

4.3 Obitelj

Modernizacija društva sa sobom nosi razne promjene pa tako i u sustavu društvenih vrijednosti što se može očitati na suvremenoj obitelji. Suvremeno europsko društvo sve manje gleda na brak kao bitan dio formiranja obitelji u zajednici. Zajednički život prije braka postao je normaliziran što se ne može reći za arapski svijet. Razvodi su vrlo česti te se djeca rađaju u slobodnim vezama. To može utjecati na raspodjelu prava na djecu te podjelu imovine među partnerima. Kako je zapadni svijet najobrazovanija regija svijeta, mladi sve kasnije stupaju u brak zbog dugogodišnjeg obrazovanja. Zastupljenije su obitelji s jednom ili dvoje djece jer se karijera uglavnom stavlja u prvi plan (Šundalić, 2011). Žene se sve više posvećuju poslovnom životu, a neki parovi ni nemaju djecu. Činjenica je da žene u povijesti zapadnog društva nisu bile jednake s muškarcima u većini aspekata života. Poslije Rimskog carstva nejednakost spolova najviše se očitovala u obitelji. Vladali su patrijarhalni odnosi gdje je muž imao pravo odlučivanja. Žena je morala polagati račune mužu te tražiti njegovo odobrenje za većinu stvari. Muška djeca u obitelji imala su više prava od ženskih, uključujući školovanje, odlazak u društvo, sloboda ponašanja i govora itd. Patrijarhalne obitelji podržavala je najviše Crkva koja se zalagala za žensku ulogu u kućanstvu. Ženskim poslovima smatrala se skrb o djeci i mužu, njihov odgoj te održavanje kuće. Muškarac je bio zadužen za financijsku sigurnost obitelji.

Kako bi mogao to ostvariti, trebala mu je suradnja žene čime se javljaju argumenti za jednakost članova u obitelji. Žene su se počele uključivati na tržište rada što je potaknulo građanstvo na traženje ravnopravnosti spolova. U drugoj polovici dvadesetog stoljeća feministički pokret doživljava značajne promjene. Feminizam dovodi do zahtjeva da se ukine uloga žene kao domaćice te podjela spolova. Značajan je feministički pokret *Žensko pravo glasa* koji je napravio promjene u zapadnim industrijskim zemljama. Prva država koja je dala prava ženama bila je Novi Zeland 1893. godine. Zatim slijede Australija, Finska, Norveška i ostale zapadne zemlje i zemlje u ostatku svijeta. Žene su danas, osim na vodećim političkim i poslovnim pozicijama u svijetu, začetnice demokratske obitelji. Prema Giddensu (1998) demokratska obitelj određena je sljedećim elementima: društveno integrirana obitelj, suroditeljstvo, emocionalna i spolna jednakost, doživotni roditeljski ugovori, uzajamna prava i odgovornosti u odnosima, dogovorni autoritet nad djecom te obveze djece prema roditeljima. Ovakav tip obitelji može se promatrati i s negativne perspektive koja na to gleda kao *društvo bez obitelji*. Mnogi supružnici nemaju potomaka, a oni koji imaju odlaze na posao te se nitko ne može brinuti o njima. Ova zapadna koncepcija obitelji želi se nametnuti zemljama Trećeg svijeta uz kontracepcije i pobačaj. Ovdje dolazimo do pojma *krize obitelji* koji obuhvaća roditelje koji odgajaju dijete na što lakši način. Ostavljaju ih u igraonicama kako bi dobili na slobodnom vremenu te kupuju brzu hranu kako je ne bi trebali pripremati sami. U novom zapadnom društvu na prvo mjesto stavlja se individualizam te vlastita sloboda. To je u interesu države jer se povećava potrošnja, no s druge strane raspada obitelj (Bard i Sodeqvist, 2003). Katolička Crkva i dalje ne podržava ovakav tip zajednice i obitelji, već se zalaže za tradicionalne vrijednosti. Crkva je protiv sterilizacije, prekidanja trudnoće ili upotrebe kontracepcijskih sredstava. Na obitelj gleda kao na stup društva, donositeljicu života te odgojiteljicu budućih članova društva.

4.4 Obrazovanje

U zapadnom društvu osnovno obrazovanje obavezno je za svu djecu. Svrha obrazovanja bila je da u djeci pobudi moralne kvalitete te da steknu vještine i znanja koje su potrebne društvu i zajednici u kojoj živi. Danas se definicija nije mnogo promijenila. Zadaća obrazovanja je razviti sposobnosti potrebne gospodarstvu. To je socijalno djelovanje koje je rezultat društvenog i povijesnog djelovanja. U bogatim razvijenim zemljama zagovara se demokracija čija je glavna sastavnica pravo na obrazovanje. Kod zemalja Trećeg svijeta prioritet se stavlja na važnije probleme poput gladi, bolesti ili ratova pa obrazovanje pada u drugi plan.

Škola kao ustanova obrazovanja ima različita shvaćanja svoje uloge. Jedna od njih je škola kao sredstvo moći koje se institucionalno nameće, kao sredstvo reprodukcije ideologije u društvu i kao sredstvo simboličke kontrole i simboličkog nasilja (Cifrić, 1990:16). Obrazovanje, nažalost, ni danas nije jednako dostupno ni percipirano u društvenim klasama. U gornjim i srednjim društvenim klasama pojedinci vide obrazovanje kao podlogu za popravljjanje položaja i društvenog statusa. Niže klase smatraju da unatoč obrazovanju, to nije moguće. Prema R. Dahrendorfu škola ima tri funkcije. To su funkcija socijalizacije, funkcija proširivanja slobodnog vremena te funkcija raspoređivanja socijalnih pozicija pojedinaca (Šundalić, 2011). Iako u zapadnim zemljama svi imaju pravo na obrazovanje, škola je u nekim slučajevima posrednik socijalne nejednakosti. Nisu svi socijalni slojevi jednako zastupljeni u svim razinama obrazovanja. Osim toga, društvena nejednakost može se očitati u rodnim razlikama gdje se više očekuje od dječaka nego djevojčica. Stvarnost pokazuje suprotno gdje djevojčice imaju ukupno bolje rezultate i organizaciju učenja. Suvremeno društvo zapadnog svijeta od škole očekuje da napreduje s tehnologijom te da se prilagođava promjenama. Između 2000. i 2007. godine, Kanada je imala najviše visoko obrazovanih stanovnika starijih od 25 godina što je iznosilo 38.2%. Zatim slijedi SAD s 36,3%, Norveška s 31.7% te Finska s 30.3%. (Šundalić, 2011). Jedan od bitnijih dokumenata europskog obrazovanja je Bolonjska deklaracija. Cilj joj je stvoriti od Europe konkurentno i najdinamičnije gospodarstvo u svijetu koje se temelji na znanju. Deklaraciju je 1999. godine potpisalo 29 europskih zemalja, a 2009. godine broj se popeo na 46 zemalja. U suštini zapadni svijet uvelike ulaže u obrazovanje i edukaciju stanovništva te pokušava stvoriti bolje mjesto za buduće generacije. Kada se govori o perspektivi razvoja društva, govori se o ulaganju u obrazovanje što je jedan od ciljeva suvremenog zapadnog društva.

5. TURIZAM ZAPADNIH I ARAPSKIH ZEMALJA

Turizam je definiran različitim definicijama kroz povijest. 1981. godine AIEST definira turizam kao „skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja osoba i njihova zadržavanja u određenim mjestima, koja nisu njihova trajna boravišta niti u njima obavljaju poslove vezane uz turizam, studiranje ili neki drugi oblik poslovne aktivnosti.“ Danas, „turizam obuhvaća sve aktivnosti osoba na putovanju i prilikom boravka u mjestima izvan njihova uobičajena prebivališta u razdoblju ne duljem do jedne godine, a radi odmora, poslovnih i ostalih razloga.“ (WTO, UNSTAT 1994). Devedesetih godina prošlog stoljeća razvijaju se načini za segmentaciju tržišta

te se pojavljuju posebni oblici turizma. To su: kulturni turizam, kongresni turizam, vjerski turizam, turizam s temom gastronomije, lovni i ribolovni turizam, ekoturizam, nautički turizam, naturizam, robinzonski turizam, manifestacijski turizam, turizam s temom vinskih cesta, avanturistički turizam, zdravstveni turizam i hobi turizam. Svjetska turistička organizacija (UNWTO) podijelila je turizam na sljedeće vrste: domaći turizam, emitivni turizam, receptivni turizam te interni turizam. Domaći turizam podrazumijeva putovanja domicilnog stanovništva u destinacije unutar vlastite zemlje. Emitivni turizam uključuje putovanja svojih rezidenata u druge zemlje, a receptivni putovanja turista nerezidenata u promatranu zemlju. Interni turizam je kombinacija receptivnog i domaćeg turizma, dakle svi turisti, strani i domaći u promatranj zemlji. Suvremeni turizam dijelimo u tri velike skupine: masovni, posebni i individualni turizam. Kod masovnog turizma zastupljen je velik broj organizacijskih putovanja, najčešće u paket-aranžmanima koje organiziraju putničke, turističke organizacije ili turoperator. Kod posebnog turizma, ponuda i turistički proizvodi oblikuju se prema potrebama turista (Valčić, 2018).

Turizam zapadnih zemalja najrazvijeniji je u Europi koja je smatrana najatraktivnijim turističkim područjem svijeta. Ona bilježi najveće prihode od turizma te najveći turistički posjet. Najveći turistički promet bilježi se u zemljama Mediterana i alpskim zemljama. Europski Mediteran ostvari oko 37% svjetskog i 40% europskog turističkog prometa. Alpske zemlje ostvare 10% svjetskog i 20% europskog turističkog prometa (Bilen i Bučar, 2004) . Prostor europskog Mediterana bogat je raznim prirodnim i antropogenim resursima privlačnim turistima diljem svijeta. Prednost ove regije je što je jako dobro prometno povezana sa ostatkom svijeta te lako dostupna osobnim automobilom. Najveći stupanj atraktivnosti čine klima, more, flora i fauna te geomorfološke značajke Sredozemlja. Ovo područje je kolijevka brojnih civilizacija iz paleolitika i neolitika: Feničani, Grci, Rimljani, Iliri i drugi. Ti narodi ostavili su bogatu kulturu za sobom te obogatili ovo područje raznim gradovima i spomenicima. Na zapadnom dijelu Mediterana dominiraju Portugal, Španjolska, Francuska, Italija i Monako. Na istočnom dijelu nalaze se Slovenija, Hrvatska, Crna Gora, uskim pojasom Bosna i Hercegovina, Albanija, Grčka i Turska. Crnomorsku obalu čine Bugarska, Rumunjska, Ukrajina i Rusija koje spadaju u Istočnu Europu i nemaju toliko razvijen turizam. U samom središtu Sredozemnog mora nalazi se Malta, otočna država, a istočnije Cipar. Druga najrazvijenija regija su europske Alpe. To je visoko planinski prostor koji se proteže dijelom Francuske, Njemačke, Austrije, Švicarske, Italije i Slovenije. Alpe se dijele na Istočne i Zapadne. Granica se proteže od jezera Como na jugu do Bodenskog jezera na sjeveru. Razvijeni su zimski sportovi, najpoznatije

skijanje zbog dubokog snijega i dugog zadržavanja na tlu. Osim zimskih sportova ima atraktivnih ledenjačkih jezera te termalnih izvora koji još više pridonose turizmu. Na sjeveru Europe u skandinavskim zemljama prevladava visoki životni standard zbog kojeg se razvija kompleksnija turistička ponuda. Od prirodnih atrakтивности mogu se vidjeti fjordovi, ledenjaci, morene te nordijski gradovi. U zapadnom svijetu turistički su i jako razvijena područja Angloamerike koja obuhvaća Kanadu, SAD i danski Grenland. SAD je po svojim prihodima najveća turistička sila svijeta, zahvaljujući domaćim turistima. Cilj putovanja u SAD uglavnom su gradovi, antropogeni sadržaji te odmor i rekreacija. Turističke regije SAD-a su Atlantsko primorje, Apalačko gorje, Srednji zapad, Planinski zapad, Pacifički sjeverozapad i Aljaska te Kalifornija i Havaji. Kanada je također visoko posjećena zemlja, i to odmah poslije SAD najposjećenija zemlja na području Amerika. Najviše turista dolazi iz SAD-a, Velike Britanije, Njemačke, Japana, Francuske i drugih razvijenih zemlja svijeta. Australija je najudaljeniji kontinent koji spada u zapadni svijet, a opet jedna od najrazvijenijih zemlja svijeta. Iako ima turistički nepovoljan položaj, ona je zemlja širokog spektra resursa i ponude. Od pješčanih žala s planinskim masivima do kontinentalne pustinje i vlažnih prašuma ima opširnu turističku ponudu. Osnova privlačenja turista su mnogi nacionalni parkovi i rezervati prirode bogati endemskim vrstama flore i faune (Bilen i Bučar, 2004).

U arapskom svijetu turizam nije toliko razvijen. Razlozi se kreću od ratova, gladi, siromaštva pa do politike pojedinih država koje ne dozvoljavaju zapadne turiste i zapadnjačke vrijednosti. Afrički Mediteran bliže je Europi te prevladava mediteranska klima uz obale. Zemlje najrazvijenijeg turizma na tom području su Maroko, Tunis i Egipat. Turiste privlači povoljna klima, i pješčani žali koji nisu vidljivi u europskim državama. Također, ova strana Mediterana ima više sunčanih sati godišnje od europskog. U Egiptu za razvoj turizma zaslužna je dolina rijeke Nil koja je drevnom Egiptu bila središte civilizacije. Danas su tamo mnoga antropogena bogatstva poput piramida i ostalih arheoloških spomenika. Jugozapadna Azija, regija Arapskog poluotoka svojevrsno je prijelazno područje između Afrike, Azije i Europe. Područja uz Perzijsku zaljev bogata su naftom čije su rezerve procijenjene na 52% ukupnih svjetskih zaliha (Bilen i Bučar, 2004). Te države su bogatije arapske države pa imaju i veće kapacitete za razvijanje turističkih mjesta. Neke od tih država su UAE, Katar, Saudijska Arabija koje puno sredstava ulažu u gradove i futurističke projekte. U siromašnijim državama očuvana je kulturna baština i bogata arapska kultura, no mnogi gradovi su stradali u ratovima na tom području.

5.1 Zašto ljudi putuju?

Temelj razumijevanja motiva za putovanje jesu ljudske potrebe. Potrebe za putovanje dijelimo na primarne i sekundarne. U primarne, odnosno fiziološke spadaju potrebe za vodom, hranom, zrakom i druge biološke potrebe. Na sekundarne potrebe utječu mnogi čimbenici kao što je kultura, stil života, društvena klasa itd. Prema iznesenom turističke potrebe možemo svrstati u sekundarne. Maslowljeva piramida potreba prikazuje čovjekove najbitnije potrebe. On čovjekovu motivaciju i hijerarhiju potreba objašnjava na sljedeći način: fiziološke potrebe su najvažnije za čovjeka, zatim slijede potrebe za sigurnošću i zaštitom, društvene potrebe koje uključuju pripadanje određenom društvu, potrebe za samopoštovanjem te potrebe za samoispunjenjem (Valčić, 2018). Niz potreba i motiva koji navode turista na određeno putovanje izvodi se zbog zadovoljstva turista i doživljaja. Jedna od najčešćih podjela motiva je podjela na *sveto-svjetočno*, *okvir obično-neobično*, *push-pull*, *inverzijski okvir te okvir igre*. Kod *svetog-svjetočnog* motiva turizam je promatran kao suvremeno hodočašće. Putovanje u religijske svrhe danas je najčešći oblik putovanja. Vjerski motivirana putovanja su najstarija i najraširenija vrsta putovanja u povijesti čovječanstva. U islamu imamo hodočašćenja u Meku što mora svaki musliman barem jednom u životu učiniti. Kršćani hodočaste u Jeruzalem, mjesto djelovanja Isusa Krista. U srednjem vijeku kršćani su hodočastili u Compostelu u Španjolskoj, Canterbury u Engleskoj, Chartes u Francuskoj te mnoge druge, a danas hodočaste na mjesta poput Lourda u Francuskoj, Međugorja te Rima (Cerović i Zanketić, 2014). *Okvir obično-neobično* označava svakodnevni život i sociokulturne norme pod pojmom *običnim*, dok *neobično* označuje emancipaciju od svakodnevnice i pritiska društva. *Push-pull okvir* koristi se za izučavanje turističke motivacije. Motivi proizlaze iz zemlje koja generira turizam te privlače turista i pobuđuju njegovu potrebu za putovanjem. Oba faktora utječu na ponudu i potražnju turističkih usluga. *Inverzijski okvir* fokusira se na potragu za različitim životnim oblicima. Varira nekoliko oblika ponašanja, a u to spada „biti druga osoba na jedan dan“. Antropolozi se koriste tim okvirom kako bi objasnili ponašanje turista kod uključivanja i izvođenja lokalnih rituala. Zadnji *okvir igre* koristi se za objašnjavanje neuobičajenog turističkog svijeta. Turizam se gleda kao igra, a čovjekovi razlozi za igru otiskuju se od običnog svijeta (Horvat, 1999).

1997. godine McIntosh predlaže četiti glavnih motivacijskih kategorija putovanja turista. To su: fizička motiviranost, motiviranost kulturom, privatna motiviranost, prestiž i status te zadnja produhovljena motivacija koju je dodao Brown 1998. godine. U fizičku motiviranost spada poboljšanje zdravlja, osvježavanje tijela i uma, sudjelovanje u sportu i sportskim aktivnostima.

U motiviranost kulturom spada zanimanje za umjetnost, glazbu, arhitekturu, povijest i drugo. U osobnu motivaciju podrazumijeva se posjet prijateljima ili rodbini, stvaranje novih poznanstva na putovanjima te bijeg od stvarnosti i svakidašnjice. U kategoriju prestiža i statusa mogu se svrstati razlozi zbog hobija, mode, nastavka školovanja, ugađanja samom sebi i senzualnog uživanja. Produhovljena motivacija označava pronalaženje nečega većeg od nas pojedinaca te posjete svetom i važnom mjestu kao što su spomenuta hodočašća (Valčić, 2018). Nadalje, motivacija za putovanje i konzumiranje kulture su naveliko povezane. Mnogi turisti koji ne putuju zbog kulturoloških motiva svejedno konzumiraju kulturne proizvode. Ako uzmemo za primjer hodočašće u neko mjesto, turist će kupovati u lokalnim trgovinama i konzumirati različite elemente lokalne kulture. Dakle koja god bila motivacija za putovanje, turisti će konzumirati elemente kulture kao i oni s kulturološkim motivima.

5.2 Najpoznatije arapske destinacije

Prva arapska država koja je turistički razvijena i posjećena kroz povijest pa sve do danas je Egipat. Ima veoma povoljan geografski i turistički položaj. Većina egipatskog prostora je pustinja, osim delte Nila i malog dijela mediteranske zone. Dolina rijeke Nil vrlo je plodna te tu živi veći dio stanovništva. Iako Egipat ima dugu Sredozemnu obalu, većina turizma odvija se u dolini Nila. Bogata je antropogenim bogatstvima i ostacima drevnog Egipta koji je bio jedna od najrazvijenijih država tada u svijetu. Najpoznatije građevine u Egiptu su piramide u Gizi izgrađene između 2520. godine pr.Kr i 2500 godine pr.Kr. Kompleks se sastoji od tri piramide: Keopsova, Kefrenova i Mikerinova piramida. Najveća i najpoznatija piramida je Keopsova dok je najmanja Mikerinova. One su služile kao grobnice za faraone gdje su ih mumificirali i pokapali. To je zadnje preostalo svjetsko čudo antike od njih sedam. U blizini piramida nalazi se velika sfinga koja prikazuje kip lava s ljudskom glavom. Položaj glave okrenut je prema istoku gdje izlazi sunce. Sfinga i piramide najpoznatiji su lokaliteti na sjeveru Egipta. Osim Gize i glavnog grada Kaira, na sjeveru se nalazi i povijesni grad Aleksandrija poznata po svjetioniku koji je bio jedan od sedam svjetskih čuda antike i njegovoj najvećoj knjižnici u antici. Južno u dolini rijeke Nil nalaze se turistički gradovi Luxor i Assuan te Abu Simbel u kojem su, također, piramide. Na obalama Crvenog mora nalaze se gradovi Hurgada i Sharm el-Sheikh poznati po kupališnom turizmu.

Država Maroko jedna je od turistički najposjećenijih država Afrike. Ima dobar geografski položaj te blizinu Europe, najvećeg emitivnog tržišta. Najpoznatija turistička mjesta na obali

su Casablanca, Mohamedija, Rabat, El Hoseima, Tanger, Agadir i drugi. Na kontinentu nalaze poznati gradovi poput Marakeša i Fesa. 85% turista u Maroku su Europljani, najviše Francuzi i Britanci (Bilen i Bučar, 2004).

Tunis većinu gospodarski razvijenih gradova ima na obali pa se tamo i odvija najveći turistički promet. Najposjećeniji gradovi i destinacije su Tunis, El Džem, Bizerta, El Hamamet i Džerba. U blizini grada Tunisa nalaze se ruševine Kartage, središta rimske provincije. Najviše turista dolazi iz Francuske, Alžira te Njemačke.

Saudijska Arabija, najveća država Arapskog poluotoka tek je nedavno otvorila vrata turizmu. Projektom *Vision 2030* želi smanjiti ovisnost o izvozu nafte te pokrenuti turizam koji bi nosio minimalno 10% BDP-a. Najpoznatiji gradovi SA su Meka i Medina, sveti gradovi muslimana. Tamo se odvijaju hodočašća muslimana iz cijelog svijeta, a pristup nemuslimanima je zabranjen. Gradovi otvoreni turistima iz svijeta su glavni grad Rijad, Jeddah, Umluj te najpoznatija destinacija Al Ula. U Al Uli nalazi se najpoznatiji lokalitet Hegra iz doba Nabatejaca koji je uvršten u UNESCO-vu svjetsku baštinu. U toj dolini nalazi se i *Elephant rock*, stijena u obliku slona formirana erozijom vjetra i vode. Također, može se vidjeti i najveća zrcalna zgrada na svijetu, a to je dvorana Maraya u kojoj se održavaju koncerti i razne konferencije. Saudijska Arabija ulaže mnogo u svoje gradove i futurističke projekte. Jedan od tih projekata je *The Line*, grad koji bi funkcionirao bez cesta i emisija. Radit će na 100% obnovljivu energiju, a stanovnici će putovati brzom željeznicom. Ovaj projekt će u budućnosti definitivno biti zanimljiv turistima te povećati prihode od turizma Saudijske Arabije.

U Jordanu najpoznatiji i turistima najprivlačniji lokalitet je Petra. To je bio glavni grad Nabatejaca u vrijeme antike. 2007. godine uvrštena je na popis novih svjetskih čuda, i UNESCO-vu svjetsku baštinu 1985. godine. Nalazila se na dobrom skrivenom položaju te je bila vrlo važno trgovačko središte. Pružala je sigurnost putnicima koji su prenosili robu s juga Arabije, uglavnom začine i svilu, bjelokost, bisere i tamjan.

Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE) manja su država na Arapskom poluotoku. Izvoz nafte omogućio im je moderniziranje države te ulaganje u luksuzne gradove. Najpoznatiji gradovi su Dubai i glavni grad Abu Dhabi. Prema *MasterCard Global Destination Cities Indexu*, peta najpopularnija turistička destinacija je upravo grad Dubai. Glavne turističke atrakcije u Dubaiju su trenutno najviša zgrada na svijetu Burj Khalifa, Burj Al Arab, Palm Jumeirah, svjetski arhipelag te mnoge džamije. Osim gradskog života, turisti mogu iskusiti i pustinjski život pa tako i boraviti u beduinskim šatorima ili jahati deve.

Turistički program arapskih država vrlo je bogat te želi dočarati pravo iskustvo arapskog svijeta. Ima mnoge prednosti poput izostanka masovnog turizma, specifične gastronomije te tisućljećima stara kultura.

5.3 Najpoznatije zapadne destinacije

Španjolska je uz Francusku jedna od vodećih turističkih zemalja u Europi. Godišnje ju posjeti oko 52,5 milijuna turista, a turizam joj je stožerna djelatnost. Najposjećenija turistička regija je mediteransko primorje. Insolacija iznosi 3000 sati godišnje što čini dugu sezonu kupanja. S mediteranske strane nalaze se Balearski otoci, a najpoznatiji su Mallorca, Menorca i Ibiza, odredište za zabave. Ovo područje može se i podijeliti na Costa Bravu, Costa Doradu, Costa del Azahar, Costa Blancu i Costa del Sol. Najvažniji gradovi na obali su Barcelona, Torremolinos, Malaga i Alicante. U unutrašnjosti Španjolske nalaze se gradovi koji su u povijesti bili pod utjecajem maorske kulture. Najpoznatiji su glavni grad Madrid, zatim Toledo, Salamanca, Burgos, gradovi Stare i Nove Kastilje. Madrid, osim maorske kulture, ima ostatke rimske kulture, spomenike iz svih razvojnih etapa, memorijalne muzeje i poznatu palaču Alcazar. Na jugu u Andaluziji nalazi se grad Cordoba, nekadašnje središte Arapa. Atlantsko primorje je manje turistički razvijeno, no i tamo se mogu vidjeti mnoge atrakcije poput špilje Altamire i mjesta San Sebastian. U Atlantiku se nalaze Kanarski otoci, vulkansko otočje s povoljnom suptropskom klimom. Poznati otoci su Tenerife i Gran Canaria (Bilen i Bučar, 2004).

Francuska je cijelom svojom površinom turistički atraktivna zemlja, no može se izdvojiti šest turističkih regija: mediteranska obala, atlantska obala, pariški bazen, Alpe, Pireneji i središnji masiv. Istočna obala Mediterana je puno razvijenija od zapadne, a naziva se još i Azurna obala. Tamo su se smjestili gradovi St. Tropez, Cannes, Nica i Monte Carlo u kneževini Monako. Ovi gradovi bogati su festivalima glazbe, filmskim festivalima, sportskim događajima i drugim manifestacijama. Turizam se ubrzano razvija i na otoku Korzika koji je podosta udaljen od francuske obale. Pariški bazen nalazi se u središtu Francuske s glavnim gradom Parizom. Pariz kao glavni i najpoznatiji grad je središte svih događanja. Osim mnogih povijesnih spomenika iz renesanse, gotike i baroka ima raznih umjetničkih djela. Najatraktivnije građevine su Eiffelov toranj, muzej Louvre, crkva Notre Dame, Slavoluk pobjede, dvorac Versailles te sveučilište Sorbona. Središnji masiv nije toliko razvijena regija, a najznačajnije turističko naselje su toplice Vichy. Kupališna mjesta su također razvijena na atlantskoj obali, među kojima su najznačajnija

Arcachon, Brest, La Rochelle, Trouville i Deauville. U Pirinejima su razvijeni zimski sportovi i hodočašće u katoličko mjesto Lourdes. Francuske Alpe su najviše planine u Europi s vrhom Mont Blancom pa je tu razvijen zimsko-sportski turizam (Bilen i Bučar, 2004).

Italija je središte europske kulture i znanosti. Arhitektura i gradovi odašilju poviješću Rimskog carstva koje je dugi niz godina držao pola Europe. U sjevernoj Italiji najpoznatiji turistički gradovi su: Milano, Verona, Vicenca, Venecija, Padova i Trst. Također, turistički najposjećenija su ledenjačka jezera Como, Garda i Iseo. U srednjoj Italiji najpoznatiji gradovi su Bologna, Firenza, Pisa i glavni grad Rim. Bologna je poznata po najstarijem sveučilištu u Europi, a Firenza po mnogim umjetnicima kao što su Dante, Petrarca, Michelangelo, Boccaccio, Leonardo da Vinci i mnogi drugi koji su se ovdje okupljali. Pisa je grad koji svi znaju po kosom tornju u kojem je Galileo Galileo radio pokuse gravitacije. Glavni grad Rim je najpoznatije odredište zbog amfiteatra Koloseuma, Foruma, brojnih spomenika i kršćanskog odredišta Vatikana. Na ligurskom primorju ističu se Genova, Portofino, Imperia, Sestri, Rapallo, NP Cinque Terre i mnoge druge destinacije. Primorje Tirenskog mora veće je od ligurskog, a najrazvijeniji gradovi su Napulj, Positano, Salerno, Amalfi, iskopine Pompeja i otoci Capri, Sardinija i najveći otok Sicilija s gradom Palermom. Jadransko primorje nije toliko razvijeno kao prijašnja dva, no ima mnoga kupališta kao što su Riviera Romagnola kod Riminija, Riccione i Cattolica. Na jadranskom primorju najposjećenija je Venecija, jedan od najromantičnijih gradova svijeta.

Grčka je obalno veoma razvedena država, točnije treća u Europi poslije Norveške i Hrvatske. Temeljni resursi Grčke su antropogena bogatstva, more i kultura. Obalni pojas je turistički više razvijen od unutrašnjosti zbog mnogih otoka i poluotoka u Egejskom, Jonskom i Kretskom moru. U antičkoj regiji najposjećenija je Atena, glavni i najveći grad Grčke. Iznad grada nalazi se poznati Partenonov hram, a u centru Dionizijevo kazalište i Olimpijski stadion. Na poluotoku Peloponezu nalazi se stara Olimpija, gradić Sparta, Mikena i Tirint, a na sjeveru poznati grad Solun. Na otok Kretu turiste najviše privlače ostatci Minosove palače u Knososu zbog poznate mitologije. Ostali otoci na kojima je dobro razvijen turizam su Rodos, Kos, Milos, Lesbos, Mykonos, Krf i mnogi drugi (Bilen i Bučar, 2004).

Njemačka je poslije SAD-a druga najjača emitivna zemlja po turističkim kretanjima. Najprivlačnija njemačka pokrajina je Bavarska s najvećim gradom Munchenom. U bavarskim Alpama razvijen je zimski turizam, a osim Munchena neki od većih gradova su Nurnberg, Augsburg i Bayreuth. U pokrajini Baden-Wurttemberg nalaze se Švapske Jure i Schwarzwald

gorje te Bodensko jezero. U njemačkom sredogorju ima velik broj lječilišta i gradovi poput Frankfurta, Kolna, Bonna, Dusseldofta itd. Na sjeveru Njemačke privlačni su stari gradovi Bremen, Hamburg, Kiel i Lubeck, a na istoku glavni grad Berlin. Njemačka je prepuna dvoraca, a najpoznatiji je Neuschwanstein prema kojem su bazirani mnogi dvorci iz Disney-evih animiranih filmova.

Velika Britanija je otočna država u koju spada Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske. U ekonomskom i turističko- geografskom smislu može se podijeliti na sjevernu Englesku, Wales, južnu i jugoistočnu Englesku, Škotsku i Sjevernu Irsku. Južna i jugoistočna regija može se nazvati londonskom regijom zbog Londona, glavnog grada. U Londonu su najposjećenije Buckinghamska palača, *Tower Bridge*, katedrala sv. Pavla, Britanski muzej, Nacionalnu galeriju, Vindsor i nedaleke sveučilišne gradove Oxford i Cambridge. U sjevernoj Engleskoj nalaze se najstarija industrijska središta Manchester, Liverpool, Birmingham, Leeds koji su uglavnom i turistički najposjećeniji na tom području. U Škotskoj atraktivan je najviši vrh Ben Nevis te gradovi Glasgow i Edinburgh (Bilen i Bučar, 2004).

Područje skandinavskih zemalja privlačno je turistima zbog svojih prirodnih atrakcija poput fjordova, jezera, ledenjaka i morene. Najposjećeniji nordijski gradovi su Oslo u Norveškoj, Stockholm u Švedskoj i Helsinki u Finskoj koji su im uglavnom i glavni gradovi. Na sjeveru Norveške nalaze se Lofotski otoci na kojima se stanovništvo bavi ribolovom i zanimljivi fjordovi Sogne i Hardanger. U Švedskoj je razvijeni skijališni turizam pa imamo neka odredišta poput Faluna i Osterdunda, a bitno je i spomenuti Laponiju. Finska se naziva i *zemlja jezera* jer ima preko 70.000 tisuća jezera koja su privlačna zbog čiste i očuvane prirode.

SAD ima vrlo povoljan položaj te je najveća turistička sila svijeta. U atlantskom primorju imamo prostor Nove Engleske s gradovima Boston i Cambridge te južnije New York i Washington. Na jugu atlantske obale nalazi se poluotok Florida s poznatim plažama Dayton Beach, Miami Beach i Palm Beach te NP Everglades. Turistički je i zanimljiv i Orlando u kojem se nalazi Disney World te New Orleans sa raznim festivalima. Na srednjem zapadu nalaze se Velika jezera te gradovi Chicago, Las Vegas te NP Grand Canyon. Na planinskom području zapada imamo visoke planinske grebene Rocky Mountains te nacionalne parkove Yellowstone i Yosemite. Kalifornija je najpoznatija regija u SAD-u s gradovima Los Angeles, San Francisco, Santa Barbara, Santa Monica, San Diego i ostali. Havajsko otočje je poprilično odaljeno od zemlje SAD-a, no vrlo je privlačna destinacija zbog svoje suptropske klime.

Australija obuhvaća 6 federalnih država: Viktoriju, Queensland, Novi Južni Wales, Južnu Australiju, Tasmaniju i Zapadnu Australiju. Najpoznatiji gradovi su Melbourne u Viktoriji, Sydney u Novom Južnom Walesu, Adelaide u Južnoj Australiji i Perth u Zapadnoj Australiji koja je najmanje razvijena. Australija je poznata po mnogim filmskim festivalima, manifestacijama i sajmovima te prirodnim posebnostima i pejzažima. Ima 99 nacionalnih parkova s endemskim vrstama flore i faune te najpoznatiji pješčani monolit Uluru (Bilen i Bučar, 2004).

Sva ova najpoznatija mjesta i destinacije zapadnog i arapskog svijeta privlačne su turistima iz svih sfera svijeta. U zapadnim državama turizam je trenutno znatno razvijeniji nego u arapskim, no kroz par desetljeća arapske destinacije će biti jednako popularne.

6. ISTRAŽIVANJE STAVOVA ZAPADNIH TURISTA O ARAPSKIM ZEMLJAMA

U svrhe pisanja završnog rada provedeno je istraživanje o stavovima zapadnih turista o arapskim zemljama i njihovoj kulturi. Istraživanje se provelo u obliku anketnog upitnika. Osim stavova o kulturi i običajima arapskih zemalja, ispitalo se i znanje ispitanika o nekim poznatim arapskim lokalitetima. Metodologija istraživanja, karakteristike uzorka i rezultati istraživanja opisani su u daljnjim etapama.

6.1 Metodologija istraživanja

Problem ovog istraživanja polazi od činjenice da su zapadni i arapski svijet dvije potpuno različite stavke. Od društvenih razlika i vrijednosti u koje spadaju odnosi prema starijima, različito tretiranje spolova te sporedna uloga žena. Neki od ovih običaja su u potpunosti neprihvatljivi u zapadnim zemljama pa čak i kažnjivi. Ovakve razlike mogu pobuditi znatiželju zapadnih turista te biti uzrok njihovog dolaska tamo. S druge strane, mogu pobuditi strah kod zapadnih turista i odbiti ih od pojedinih arapskih destinacija. Turizam ovdje ima važnu ulogu jer može potaknuti zapadne turiste da se ipak odluče na neke od ovih destinacija. Što je neka destinacija popularnija u arapskim zemljama tim je sigurnija za turiste zbog pojačane zaštite i smanjenja strogoće pravila. Neke od takvih poznatih arapskih destinacija su Piramide u Gizi,

Petra u Jordanu i Hegra u SA koje su sigurnije za turiste od nekih ruralnih područja. Bogate su kulturom i značenjem za povijest što privlači mnoge turiste i odlučujući je faktor dolaska.

Predmet istraživanja ovog rada je utjecaj društvenih razlika na stavove i odabir destinacije u arapskog zemlji od strane zapadnih turista. Utječu li zaista običaji i očuvane navike stare nekoliko stoljeća na turiste iz zapadnih zemalja. Je li to loša ili dobra stvar turistički za neku državu? U tom smislu žele se istražiti stavovi zapadnih stanovnika o arapskoj kulturi te dolazak turista ovisno o popularnosti destinacije, sigurnosti, smještaju i ostalim aspektima koji bi mogli biti važni.

Pitanja u anketnom upitniku formulirana su tako da se ispune ciljevi ovog istraživačkog rada. Oni su:

1. Istražiti utjecaj društvenih i vjerskih razlika na odlazak u arapske zemlje.
2. Istražiti stavove zapadnih stanovnika o arapskom društvu
3. Usporediti želju za putovanjem s razlikama u ponašanju i navikama te zemlji
4. Istražiti koji su aspekti bitni turistima kod odabira destinacije
5. Istražiti odnos ispitanika prema poznavanju arapskog društva i religije koja prevladava.
6. Istražiti koje gradove i destinacije arapskih zemalja zapadnjaci najviše poznaju

Za potrebe istraživanja ovog rada koristilo se opisno, jednokratno istraživanje točnije istraživanje na uzorku. Razlog tome je što ta vrsta ispitivanja najbolje odgovara postizanju cilja rada te je najjednostavnija i najpraktičnija. Provođi se jedanput s određenom svrhom. Koristila se metoda ispitivanja pomoću anketnog upitnika. To je najčešća metoda ispitivanja u istraživanju tržišta te je u ovom slučaju najbolja za postizanje cilja. Istraživanje je provođeno od 1.8.2024. do 25.8.2024. Što se tiče uzorka on je namjerni zato što su jedinice uzorka izabrane na osnovu svoje odluke da riješe upitnik. Također, to je i online uzorak jer su ga ispunili ispitanici koji se služe internetom, točnije Facebookom. Ispitanici su članovi Facebookovih grupa o putovanjima u arapske zemlje. Ispitano je 105 osoba te nije bila ograničena dob ispitanika osim da su punoljetni. Dobiveni podaci obrađeni su korištenjem excel softvera za obradu podataka. Zatvorena pitanja obrađena su kategoriziranjem odgovora, a otvorena pitanja obrađena su kodiranjem..

6.2 Karakteristike uzorka

Uzorak za ispitivanje su članovi Facebook grupa o putovanjima iz kojih je izdvojeno 105 ispitanika koji su ispunili anketni upitnik. Ispitanici moraju biti stariji od 18 godina. Online upitnik sastoji se od 22 pitanja. U prvom dijelu upitnika prikupljeni su osnovni podaci o ispitanicima (dob, spol, bračni status, imaju li djece). Zatim se ispitivalo što ih asocira na arapsku kulturu i to misle o određenim običajima koji prevladavaju. Nadalje se ispitivalo putovanje u određene arapske destinacije i gradove, a nakon toga sigurnost arapskih zemalja. Pred kraj anketnog upitnika ispitivao se stav ispitanika o povezanosti arapskog i zapadnog svijeta. Sljedeća pitanja su postavljena ispitanicima:

1. Koliko imate godina?
2. Kojeg ste spola?
3. Jeste li udani/udana?
4. Imate li djece?
5. Jeste li upoznati sa kulturom u arapskom društvu?
6. Koji od ovih pojmova Vam prvi padaju napamet kada čujete *arapsko društvo*?
7. Smatrate li da postoje vidljive promjene u arapskom društvu kroz povijest i danas?
8. Smatrate li da religija znatno utječe na formiranje nekog društva?
9. Je li Vam bitno koja religija prevladava u državi koju posjećujete?
10. Smatrate li da su ženska prava zakinjuta ili nepostojana u arapskim državama?
11. Opišite u par riječi što mislite i strogo režimu odijevanja žena u arapskim državama.
12. Što mislite, koji tip obitelji ima više moralnih vrijednosti?
13. Smatrate li da arapske zemlje imaju puno neiskorištenog potencijala u turizmu?
14. Jeste li ikad putovali u neku arapsku zemlju ili planirate u skoroj budućnosti?
15. Što Vam je najbitnije kod putovanja?
16. Prepoznajete li ovaj lokalitet na slici?
17. Prepoznajete li ovaj lokalitet na slici?
18. Prepoznajete li grad na slici?
19. Zna li u kojoj državi se nalazi Rijad, grad sa slike?
20. Koje od ovih arapskih zemalja Vam se čine najsigurnije za turiste?
21. Smatrate li da bi ljudi trebali više putovati u arapske zemlje neovisno o razlikama u kulturi?
22. Može li, po Vama turizam zbližiti arapski i zapadni svijet?

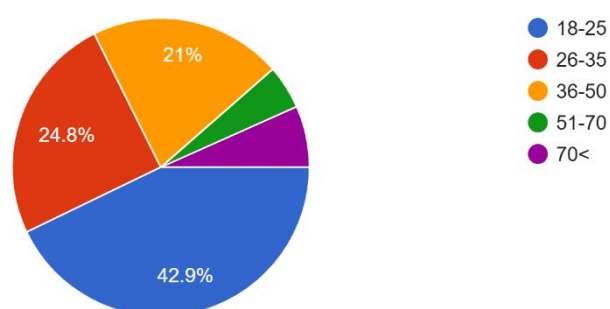
6.3 Rezultati istraživanja

Rezultati anketnog upitnika pokazuju da većina ispitanika pripada dobnoj skupini od 18 do 25 godina, čak 42.9%. Dobnoj skupini od 26 do 35 godina pripada 24.8 % ispitanika, a od 36 do 50 pripada 21% ispitanika. Najmanje ispitanika je iz dobnih skupina 51 do 70 gdje je 4.8% i više od 70 gdje je 6.7% ispitanika.

Graf 1. Dob ispitanika

Koliko imate godina?

105 responses

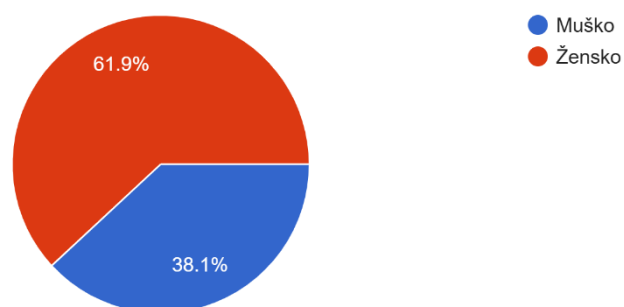

Izvor: Vlastita izrada autora

Drugo pitanje vezano je uz spol ispitanika. Odgovori pokazuju da su 61.9% žene i 38.1% muškarci.

Graf 2. Spol ispitanika

Kojeg ste spola?
105 responses

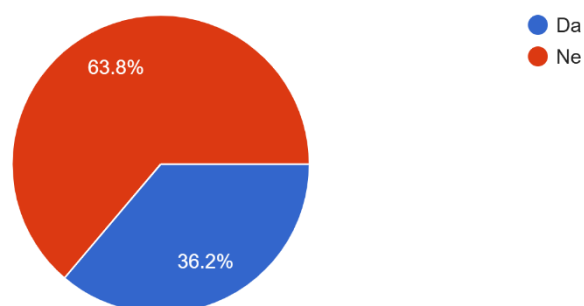

Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje odnosi se na bračni status ispitanika. 63.8% ispitanika je udano, a 36.2% nije.

Graf 3. Bračni status ispitanika

Jeste li udani/udana?
105 responses

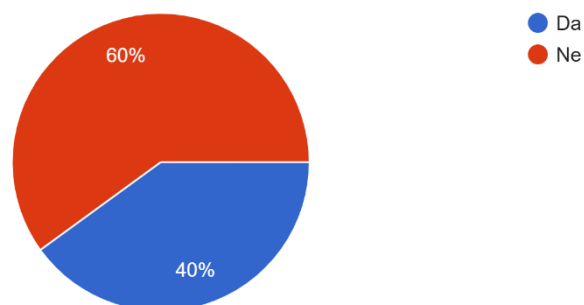
Izvor: Vlastita izrada autora

Na pitanje imate li djece, 60% ispitanika je odgovorilo da ima, a 40% da nema.

Graf 4. Imaju li ispitanici djecu

Imate li djece?

105 responses

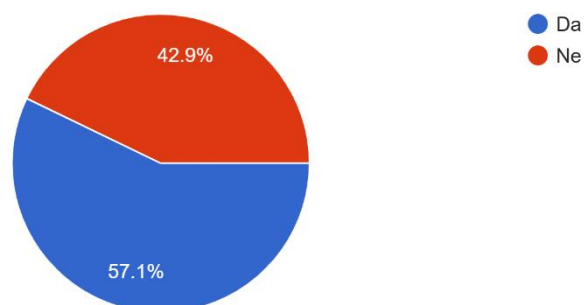
Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje postavljeno ispitanicima odnosilo se na poznavanje kulture arapskog društva općenito. 57.1% ispitanika odgovorilo je da su upoznati, dok je 42.9% ispitanika odgovorilo da nisu upoznati sa arapskom kulturom.

Graf 5. Poznavanje arapske kulture

Jeste li upoznati sa kulturom u arapskom društvu?

105 responses

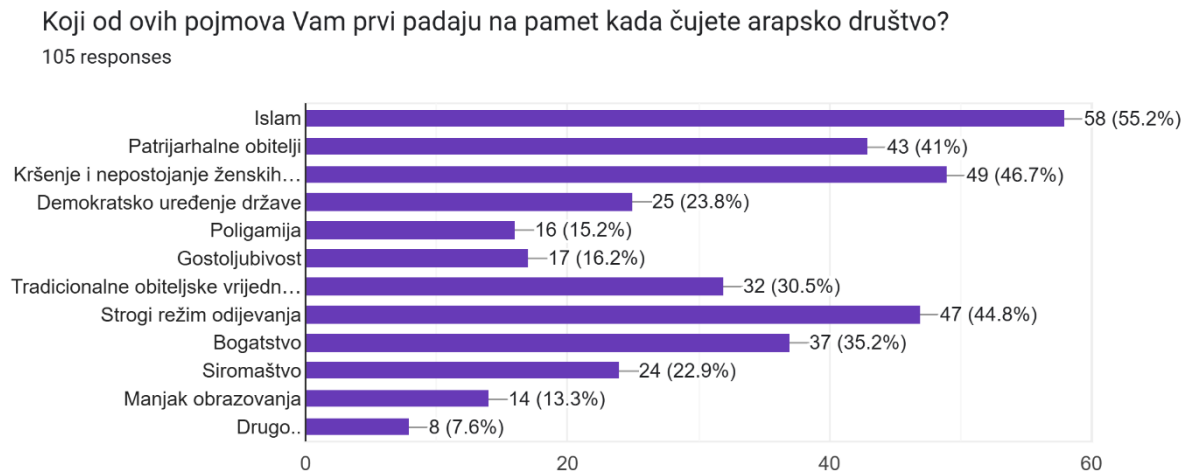

Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje odnosilo se na pojmove koji asociraju ispitanike na arapsko društvo. Najviše ispitanika pomisli na islam kada čuju arapsko društvo, i to 55.2%. Zatim slijedi kršenje i nepostojanje ženskih prava sa 46.7%. 47 ispitanika, odnosno 44.8% ispitanika stavilo je i strogi

režim odijevanja kao asocijaciju na arapsko društvo. 41% ispitanika odlučilo se i za patrijarhalne obitelji, a 35.2% za bogatstvo. Najmanje ispitanika povezuje manjak obrazovanja sa arapskim društvom, samo 14 13.3%.

Graf 6. Asocijacije na arapsko društvo

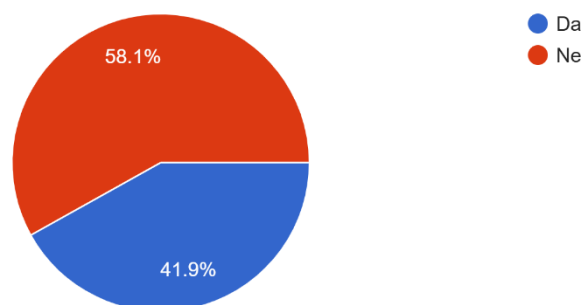
Izvor: Vlastita izrada autora

Na pitanje postoje li vidljive promjene u arapskom društvu kroz povijest i danas, 58.1% ispitanika odgovorilo je da ne, a 41.9% ispitanika da postoje.

Graf 7. Promjene u arapskom društvu

Smatrate li da postoje vidljive promjene u arapskom društvu kroz povijest i danas?

105 responses

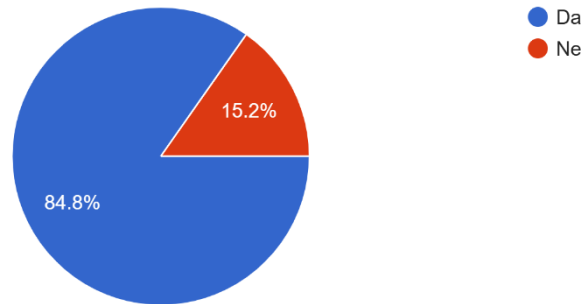
Izvor: Vlastita izrada autora

Na pitanje ima li religija kakav utjecaj na formiranje društva, 84.8% ispitanika smatra da ima, a 15.2% da nema.

Graf 8. Utjecaj religije na društvo

Smatrate li da religija znatno utječe na formiranje nekog društva?

105 responses

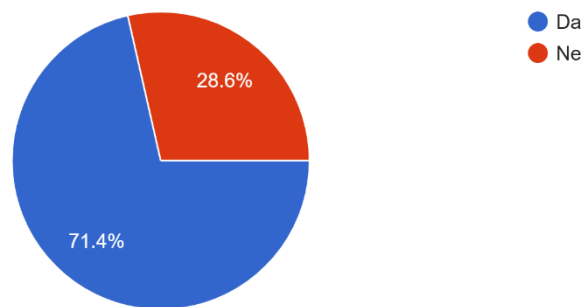
Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje odnosilo se na religiju koja prevladava u državi koju posjećuju ispitanici. 71.4% ispitanika je bitno koja religija prevladava, dok 28.6% nije bitno.

Graf 9. Važnost religije kod putovanja

Je li Vam bitno koja religija prevladava u državi koju posjećujete?

105 responses

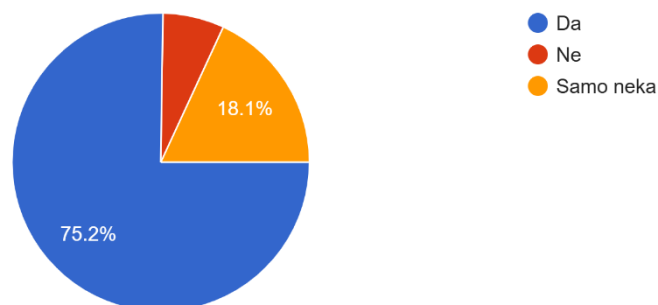
Izvor: Vlastita izrada autora

Na pitanje smatraju li ispitanici da su ženska prava zakinjuta ili nepostojana u arapskim državama, 75.2% smatra da jesu, 6.7% da nisu, a 18.1% da samo neka.

Graf 10. Nepostojanost ženskih prava u arapskim državama

Smatrate li da su ženska prava zakinjata ili nepostojana u arapskim državama?

105 responses

Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje otvorenog tipa odnosilo se na stavove ispitanika o strogom režimu odijevanja žena u arapskim državama. Neki od istaknutih odgovora su: *Razumijem da vjera čini čovjeka i da se ne samo i žene, već i muškarci oblače u dugu odjeću koja pokriva njihovo tijelo, a oblače se tako i zbog vremenskih uvjeta (pustinjske oluje, vjetrovi, pijesak) vrućine i slično. Poštujem to sve do kad takva vrsta odjeće nije prisiljena na nekoga - a u mnogim državama arapske kulture jest. Ubiti ženu jer ne nosi maramu je nehumano. Smatram da ono što pravi islam je, nema nikakve veze s onime što ljudi tvrde da jest. Bog nije napisao Kuran - ljudi su. A ljudska priroda je puna zavisti, mržnje i manipulacije., Smatram da je strogi režim odijevanja dio njihove kulture i religije, koji nije zastupljen samo u arapskim državama, već i svim destinacijama u kojima prevladava vjera islam. Kao individualna osoba koja voli putovati, poštujem tuđu kulturu i religiju, međutim prisiljavanje žena na strogo odijevanje koje se kažnjava ubijanjem, nije stvar ni kulture ni religije., Strogi režim odijevanja u arapskim zemljama može pomoći u očuvanju tradicije i promoviranju osjećaja zajedništva. Također, neki ljudi mogu osjećati sigurnost i zaštitu u skromnom odijevanju. Međutim, ovakva pravila često ograničavaju osobnu slobodu i mogućnost izražavanja. Također, mogu pojačati rodnu nejednakost, posebno kada su usmjereni više prema ženama nego muškarcima., Poštujem tuđe religije, ali uvijek postoji razlika između "ona nosi to jer želi" i "ona nosi to jer mora." Ova druga izjava je glavna problematika arapskog društva, što možemo usporediti i s nedavnim događanjima protekle godine u kojima nije ni poznat broj žena ubijenih od strane "haram*

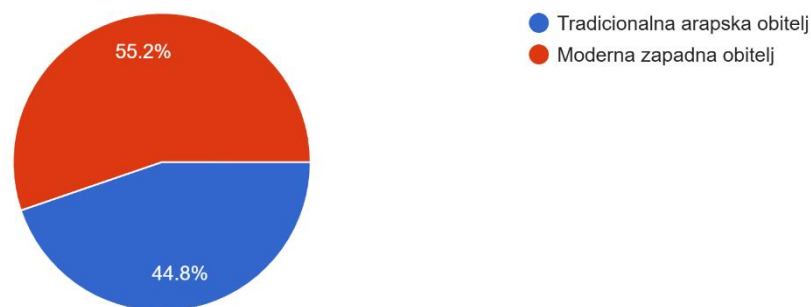
policije" (kako ih oni lokalno nazivaju). Smatram da vjera mora biti individualna stvar svakog pojedinca te da ne treba plesti prste s politikom i vodstvom države.

Sljedeće pitanje odnosilo se na mišljenje ispitanika o obitelji koja ima više moralnih vrijednosti. 55.2% ispitanika odlučilo se za modernu zapadnu obitelj, a 44.8% za tradicionalnu arapsku obitelj.

Graf 11. Moralne vrijednosti u obitelji

Što mislite, koji tip obitelji ima više moralnih vrijednosti?

105 responses

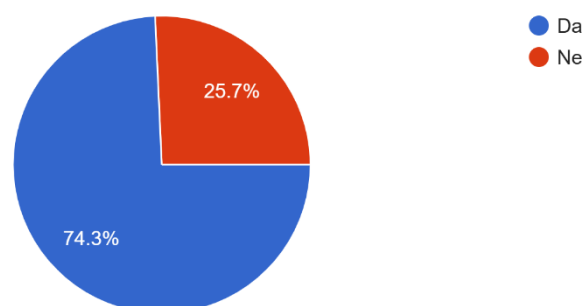
Izvor: Vlastita izrada autora

Nadalje, dolaze pitanja vezana za turizam i putovanja u arapske zemlje. Na pitanje smatraju li ispitanici da arapske zemlje imaju puno neiskorištenog potencijala u turizmu, 74.3% odgovorilo je sa da, a 25.7% sa ne.

Graf 12. Turistički potencijal arapskih zemalja

Smatrate li da arapske zemlje imaju puno neiskorištenog potencijala u turizmu?

105 responses

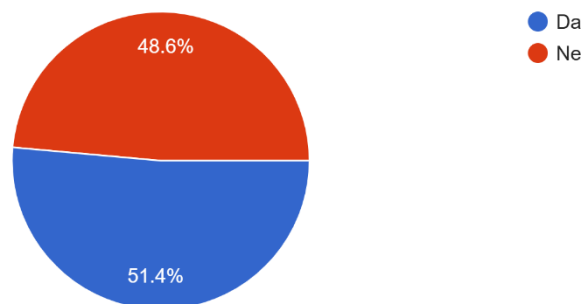
Izvor: Vlastita izrada autora

Na pitanje jesu li ispitanici kad putovali u neku arapsku zemlju ili planiraju u skoroj budućnosti, 51.4% odgovorilo je sa da, a 48.6% sa ne.

Graf 13. Putovanje u arapske zemlje

Jeste li ikad putovali u neku arapsku zemlju ili planirate u skoroj budućnosti?

105 responses

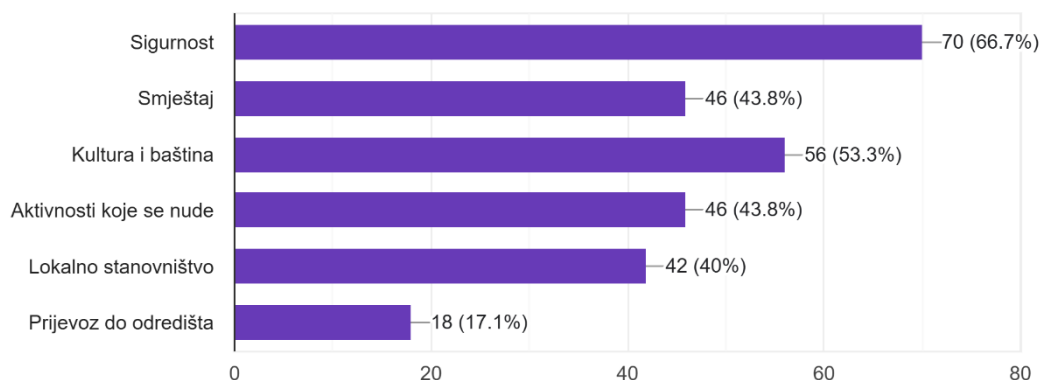
Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje odnosi se na stavke koje su najbitnije ispitanicima kod putovanja. Najviše ispitanika, čak 70 odgovorilo je sigurnost kao jednu od najbitnijih stavki. 56 ispitanika stavilo je kulturu i baštinu, a smještaj i aktivnosti koje se nude imaju isti broj odabira 46. Najmanje ispitanika, njih 18, odabralo je prijevoz do odredišta kao najmanje bitnu stavku kod putovanja.

Graf 14. Bitne stavke kod putovanja

Što Vam je najbitnije kod putovanja? (Molim odaberite 2-3 odgovora.)

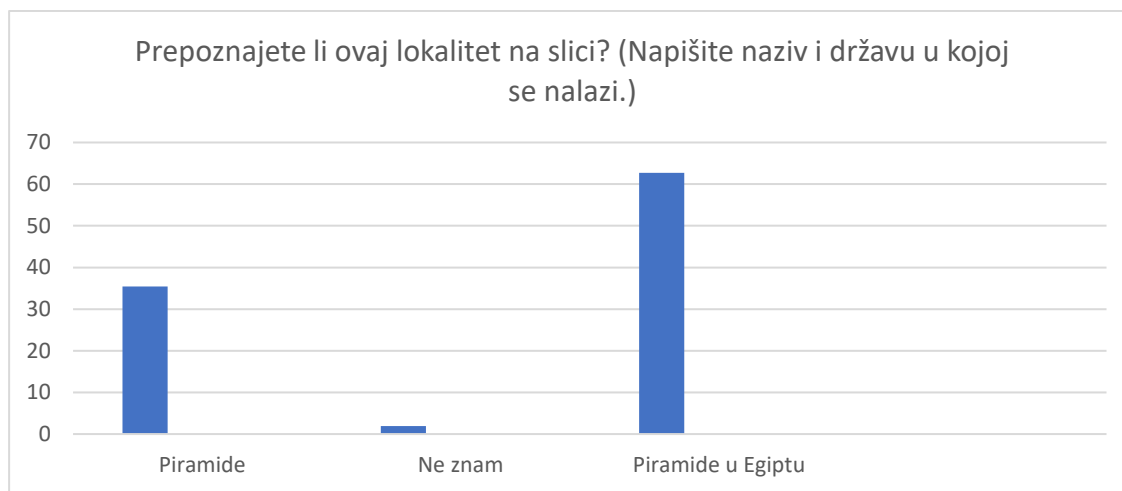
105 responses

Izvor: Vlastita izrada autora

Kod sljedećeg pitanja ispitanici su trebali napisati koji lokalitet se nalazio na slici. 35.4% ispitanika prepoznalo je da se radi o piramidama, no nisu znali u kojoj se državi nalazi. 1.9% ispitanika nije uopće znalo koji lokalitet je na slici, a 62,7% ispitanika je prepoznalo lokalitet.

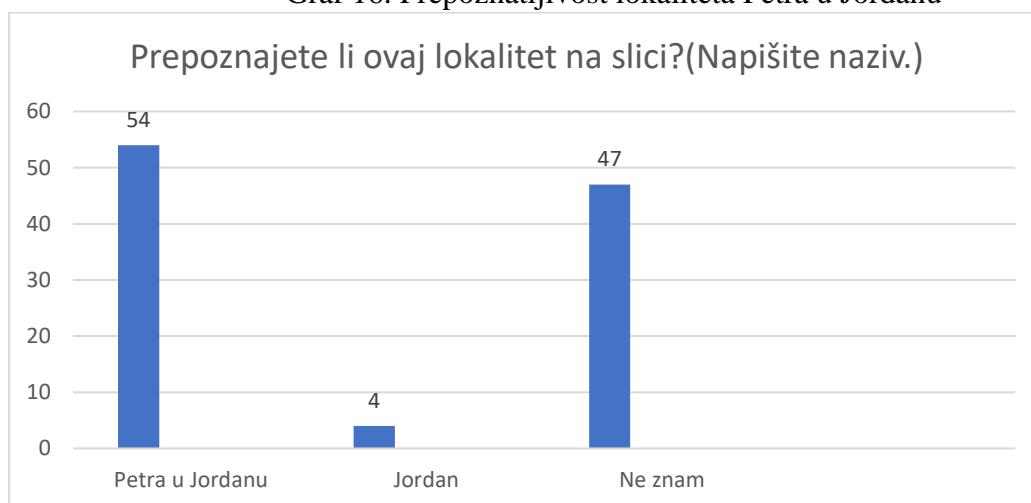
Graf 15. Prepoznatljivost lokaliteta Piramide u Gizi, Egipat

Izvor: Vlastita izrada autora

Sljedeće pitanje je također bilo o prepoznavanju lokaliteta. 54 ispitanika prepoznalo je da se radi o Petri u Jordanu, 4 ispitanika da se radi o državi Jordan, a ostalih 47 nisu znali lokalitet.

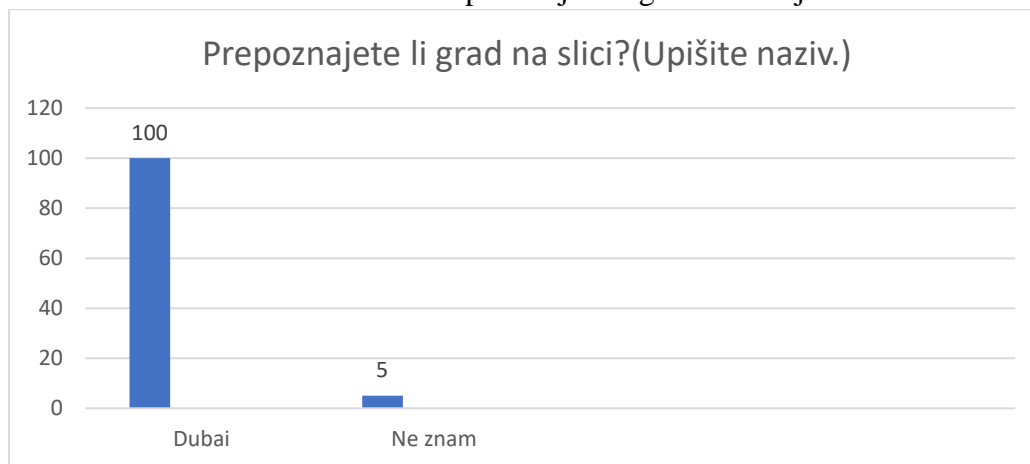
Graf 16. Prepoznatljivost lokaliteta Petra u Jordanu

Izvor: Vlastita izrada autora

U sljedećem pitanju ispitanici su trebali prepoznati grad na slici. 100 ispitanika je prepoznalo da je riječ o Dubaiju, a ostalih 5 nije.

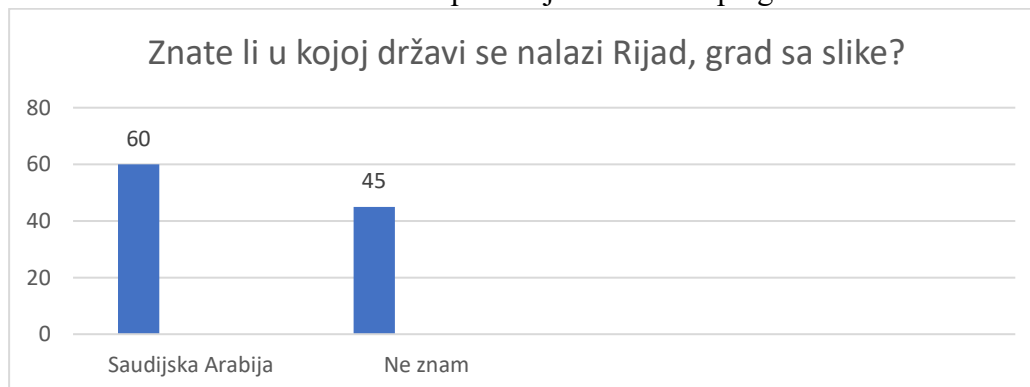
Graf 17. Prepoznatljivost grada Dubaija na slici

Izvor: Vlastita izrada autora

U sljedećem pitanju ispitanici su trebali napisati državu kojoj pripada grad sa slike, Rijad. 60 ispitanika je znalo da riječ o Saudijskoj Arabiji. Ostali ispitanici nisu znali.

Graf 18. Prepoznatljivost države po gradu sa slike

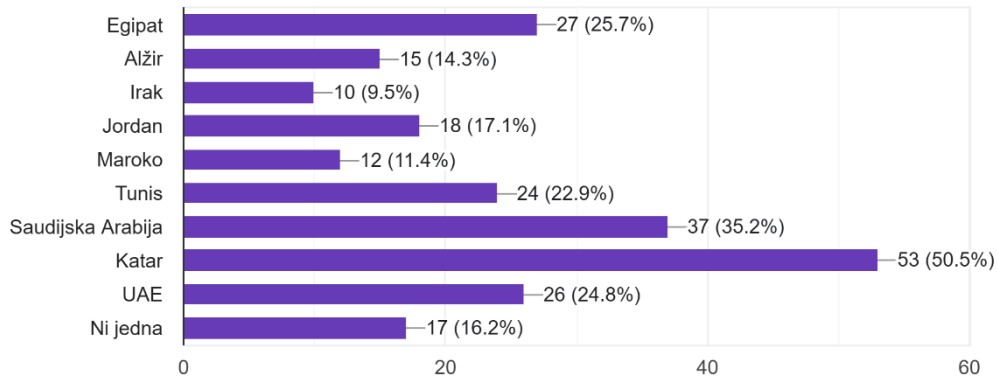
Izvor: Vlastita izrada autora

U sljedećem pitanju ispitanici su trebali odabrati države koje im se čine najsigurnije za putovanje. Kao najsigurniju državu izdvojili su Katar, čak njih 53. Zatim slijedi Saudijska Arabija sa 37 odabira, Egipat sa 27 i UAE sa 26 odabira. Kao najmanje sigurnu državu ispitanici su odabrali Irak.

Graf 19. Najsigurnije arapske zemlje

Koje od ovih arapskih zemalja Vam se čine najsigurnije za turiste?

105 responses

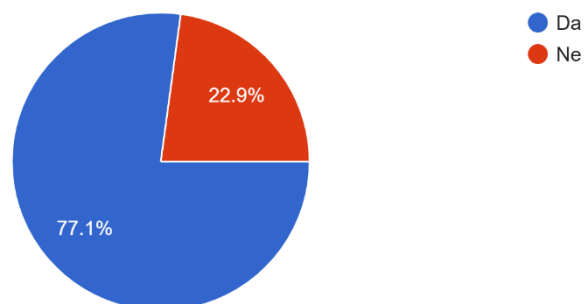
Izvor: Vlastita izrada autora

Predzadnje pitanje odnosilo se na putovanja u arapske zemlje neovisno o razlikama u kulturi. 77.1% ispitanika smatra da bi ljudi trebali više putovati u te zemlje, dok 22.9% smatra da ne bi.

Graf 20. Stavovi o češćem putovanju u arapske zemlje

Smatrate li da bi ljudi trebali više putovati u arapske zemlje neovisno o razlikama u kulturi?

105 responses

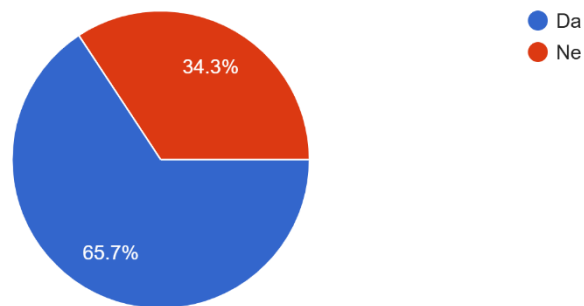
Izvor: Vlastita izrada autora

U zadnjem pitanju ispitivao se stav ispitanika o turizmu koji zbližava arapski i zapadni svijet. 65.7% ispitanika smatra da turizam doista može zbližiti arapski i zapadni svijet, a 34.3% ispitanika smatra na ne može.

Graf 21. Turizam u ulozi zbližavanja arapskog i zapadnog svijeta

Može li, po Vama turizam zbližiti arapski i zapadni svijet?

105 responses

Izvor: Vlastita izrada autora

6.4 Ograničenja istraživanja

Tijekom provođenja istraživanja nije postojalo puno ograničenja koja bi sprječavala normalno odvijanje ispitivanja. Anketni upitnik je napravljen da se lako ispuni, no u dolasku do cilja istraživanja ima nekih stvari koje mogu sprječavati čvrste i točne zaključke. Kako se radi o online uzorku, on se ne može okarakterizirati kao pouzdan i nije dobra baza za formiranje 100-postotnih zaključaka. Anketni upitnik poslan je u Facebook grupe čiji članovi često putuju izvan granica Europe te su svi ciljevi istraživanja ispunjeni.

7. ZAKLJUČAK

Arapski i zapadni svijet su dva različita pola svijeta, u kulturnom, političkom i geografskom smislu. Pod pojam zapadni svijet spadaju Zapadne države Europe, SAD, Kanada i Australija te ostale visoko razvijene zemlje na tom području. U arapski svijet spadaju zemlje Arapskog poluotoka i sjeverne Afrike te ostale zemlje arapskog govornog područja. Politička vlast naveliko se razlikuje u tim dvama područjima. U zapadnim zemljama prevladava demokracija te jednaka prava za sve osobe oba spola, dok je kod arapskih zemalja to drugačije. Ne može se gledati na sve zemlje u cjelini, no u većini arapskih zemalja postoji strog režim pravila. Velik utjecaj u državi i politici ima religija pa tako i ostavlja utisak na društvo i njegove običaje. Žene moraju uvijek biti pristojno obučene i pokriveno od glave do pete, ovisno od države do države. U arapskim zajednicama prevladavaju patrijarhalne obitelji pa je tamo fokus na muškarca kao glavu kuće koji odlučuje o svim bitnim pitanjima. Žena je odgajana da se bavi kućanskim poslovima i da odgaja djecu. U zapadnim obiteljima stvar je drugačija te oba spola imaju jednaku ulogu. Žene rade i grade karijeru isto kao što muškarci te se ne zahtijeva od njih da rode muške nasljednike. Nadalje, sve više parova ni nema djece nego su posvećeni poslovnom životu. Religija nema velik utjecaj na društvo kao što u arapskom svijetu niti se to od nje očekuje. U zapadnim državama prevladava katoličanstvo, grana kršćanstva. Još jedna od bitnih razlika arapskog i zapadnog društva je obrazovanje. U zapadnom društvu obrazovanje je dostupno svima te mnogo ljudi se visoko obrazuje. U arapskom društvu to je više slučaj za dječake jer se djevojčice spremaju za obiteljski život. Arapi koji migriraju u zapadne države nose te običaje sa sobom te većina žena iako živi u zapadnim državama i dalje nema prava koje bi trebale imati. Mnoge arapske države žele promijeniti tu naviku te školovati oba spola. To je slučaj u bolje razvijenim zemljama uz Perzijski zaljev čije se gospodarstvo temelji na izvozu nafte.

Turizam, kao grana gospodarstva, bolje je razvijen u zapadnim zemljama koje imaju mnoge atraktivne destinacije. Svaka europska država ima velik udio posjećenosti, a ponajviše one uz Mediteran. SAD je najposjećenija zemlja svijeta dok Australija malo zaostaje u tome zbog svojeg nepovoljnog geografskog položaja. Turizam zapadnih zemalja nije toliko razvijen kao na Zapadu. Arapski turisti uglavnom putuju zbog hodočašća što je primarni cilj putovanja u arapskim zemljama. Neke države to žele promijeniti poput Saudijske Arabije koja je 2019. godine otvorila vrata turizmu i uložila u njega kako bi bio jedna od razvijenijih grana gospodarstva. Prije toga, u Saudijsku Arabiju su mogli ulaziti isključivo hodočasnici. Ipak,

najpopularnija arapska destinacija turista su Piramide u Gizi, u Egiptu. Također, velik broj zapadnih turista posjećuje Petru u Jordanu. Arapski svijet nudi razne aktivnosti koje se ne mogu iskusiti na Zapadu, a mnogi turisti bi ih htjeli doživjeti. Noćenje u beduinskim šatorima, jahanje deva, vožnja po pustinji su samo neke od aktivnosti koje čine pustinjaški turizam, najpoznatiji u arapskim zemljama, jedinstvenim i atraktivnim. Isto tako su arapskim turistima privlačne građevine i arhitektura europskih gradova i način života na tom području.

Kako bi se istražili stavovi zapadnog stanovništva o arapskoj kulturi i turizmu, provedeno je istraživanje pomoću anketnog upitnika. Upitnik u kojem je sudjelovalo 105 ispitanika proveden je online na društvenim mrežama. Istraživanjem su se htjeli ispitati stavovi ispitanika o arapskom društvu i utjecaju kulturnih razlika na putovanje u arapske zemlje. Također, htjelo se ispitati znanje ispitanika o određenim arapskim destinacijama te mišljenje o turizmu kao grani koja će zbližiti zapadni i arapski svijet. Ispitanici dobro poznaju arapsko društvo te uglavnom imaju negativna mišljenja i stavove o strogom režimu koji tamo prevladava. Većina ispitanika znala je prepoznati Piramide u Gizi i grad Dubai na slikama. S druge strane, imali su većih problema kod prepoznavanja Saudijske Arabije po glavnom gradu Rijadu i Petru u Jordanu. Velik broj ispitanika smatra da turizam može zbližiti arapski i zapadni svijet unatoč razlikama u kulturi i ponašanju. Zaključno, arapski i zapadni svijet imaju mnoge društvene razlike koje se još dugi niz godina neće promijeniti, no turizam ovdje, prema ispitanicima, ipak može biti sredstvo zbližavanja ljudi te poticanja putovanja između ovih dviju skupina država. Turizam je ovdje prekretnica koja zbližava ljude svih rasa i religija te potiče zajedništvo između ovako različitih svjetova.

Izjava o autorstvu

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

Bana Josipa Jelačića 22/a, Čakovec

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, internetskih i drugih izvora) bez pravilnog citiranja. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom i nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, PATRICIJA DOMOVIĆ (ime i

prezime studenta) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću,

izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog rada pod naslovom

DRUŠTVENE RAZLIKE IZMEĐU ZAPADNIH I ARAPSKIH ZEMALJA

te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi

tuđih radova.

Student/ica:

Domović

(vlastoručni potpis)

8. LITERATURA

1. Arapi. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/arapi> (Pristupljeno: 23.8.2024.)
2. Bard, A.- Sodeqvist, J. (2003.) Netokracija- nova elita moći i život poslije kapitalizma; Osamljivanje obitelji u informacionalističkom društvu. Zagreb: DIFFERO d.o.o.
3. Bilen, M., Bučar, K. (2004.). Osnove turističke geografije. Zagreb: Mikrorad d.o.o
4. Britannica: Jihad. <https://www.britannica.com/topic/jihad> (Pristupljeno: 24.8.2024.)
5. Cerović, Z., Zanketić P. (2014.) Menadžment hodočašća i vjerskih događaja. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija
6. Crkveni raskol. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/crkveni-raskol> (Pristupljeno: 26.8.2024.)
7. Ducret, D. (2013.) Žene diktatora 2. Zagreb: Školska knjiga
8. Domestic Abuse and the Arab Community: Traditions, Patriarchy, and Home Life. <https://aada.commons.gc.cuny.edu/home-life-and-education/#:~:text=Arab%20Culture%20and%20Family&text=The%20family%20usually%20has%20determined,role%20and%20is%20the%20caregiver> (Pristupljeno: 24.8.2024.)
9. Druge međunarodne i regionalne organizacije. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. <https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/druge-medjunarodne-i-regionalne-organizacije/22666> (Pristupljeno: 25.8.2024.)
10. Islam. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/islam> (Pristupljeno: 24.8.2024.)
11. Kurth, J. (2003). Western Civilization: Our Tradition. Swarthmore College: Intercollegiate Review. <https://isi.org/western-civilization-our-tradition/> (Pristupljeno: 25.8.2024.)
12. Lukaš, M., Samardžić D., (2014.) Društveni utjecaji na obrazovanje žena u arapskim državama. Izvorni znanstveni članak. <https://hrcak.srce.hr/file/200712> (Pristupljeno: 24.8.2024.)
13. Hammoud (2005). Literacy for life, UNESCO, 26 – 27, <https://www.unesco.org/gem-report/en/literacy-life> (Pristupljeno: 25.8.2024.)
14. Horvat, B. (1999.) Turizam u sociokulturološkoj perspektivi. Zagreb: Mikrorad d.o.o.

15. Geić, S. (2011.) Menadžment selektivnih oblika turizma. Split: Sveučilište u Splitu
16. Giddens, A. (1998.) Treći put; O odnosima u demokratskoj obitelji. Polity Press, Cambridge. <https://hrcak.srce.hr/file/209051> (Pristupljeno: 25.8.2024.)
17. Gortan V., Gorski O., Pauš P., (2013.) Elementa Latina. Zagreb: Školska knjiga.
18. Osmansko Carstvo. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/osmansko-carstvo> (Pristupljeno: 23.8.2024.)
19. Pew Research Center. (2013.) Religion and Politics. Washington. <https://www.pewresearch.org/religion/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-religion-and-politics/> (Pristupljeno: 21.8.2024.)
20. Povijest.hr. Tajni dogovor o komadanju Osmanskog Carstva (1916.) Dostupno na: <https://povijest.hr/nadanasnjidan/tajni-dogovor-velikih-sila-o-komadanju-turskog-carstva-1916/> (Pristupljeno: 23.8.2024.)
21. Šundalić, A. (2011.) Sociologija. Osijek: Grafika d.o.o.
22. Valčić, M. (2018). Turizam i kultura. Zagreb: Jurčić
23. Zemlje članice. NATO. https://www.nato.int/nato-welcome/index_hr.html (Pristupljeno: 25.8.2024.)

9. Prilozi

POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1 Položaj i granice arapskog svijeta	2
Slika 2 Položaj i granice zapadnog svijeta	3

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Dob ispitanika	26
Graf 2. Spol ispitanika.....	27
Graf 3. Bračni status ispitanika	27
Graf 4. Imaju li ispitanici djecu.....	28
Graf 5. Poznavanje arapske kulture.....	28
Graf 6. Asocijacije na arapsko društvo	29
Graf 7. Promjene u arapskom društvu.....	29
Graf 8. Utjecaj religije na društvo	30
Graf 9. Važnost religije kod putovanja	30
Graf 10. Nepostojanost ženskih prava u arapskim državama	31
Graf 11. Moralne vrijednosti u obitelji.....	32
Graf 12. Turistički potencijal arapskih zemalja	32
Graf 13. Putovanje u arapske zemlje.....	33
Graf 14. Bitne stavke kod putovanja.....	33
Graf 15. Prepoznatljivost lokaliteta Piramide u Gizi, Egipat	34
Graf 16. Prepoznatljivost lokaliteta Petra u Jordanu.....	34
Graf 17. Prepoznatljivost grada Dubaija na slici.....	35
Graf 18. Prepoznatljivost države po gradu sa slike	35
Graf 19. Najsigurnije arapske zemlje	36
Graf 20. Stavovi o češćem putovanju u arapske zemlje.....	36
Graf 21. Turizam u ulozi zbližavanja arapskog i zapadnog svijeta	37

Istraživanje stavova zapadnih turista o arapskim zemljama

B *I* U ↺ ✕

Poštovani/a,

Ovo istraživanje provodi se u svrhu izrade završnog rada s temom Društvene razlike zapadnih i arapskih zemalja. Sljedeći niz od 22 pitanja vezan je uz Vaš stav o arapskom društvu i putovanja u arapske zemlje. Anketni upitnik je anonimn te namijenjen starijima od 18 godina.

Hvala što ste odvojili vrijeme za sudjelovanje u ovom istraživanju!

Patricija Domović

Koliko imate godina? *

- 18-25
- 26-35
- 36-50
- 51-70
- 70<

Kojeg ste spola? *

- Muško
- Žensko

Jeste li udani/udana? *

- Da
- Ne

Imate li djece? *

- Da
- Ne

Jeste li upoznati sa kulturom u arapskom društvu? *

- Da
- Ne

Koji od ovih pojmova Vam prvi padaju na pamet kada čujete *arapsko društvo*? *

- Islam
- Patrijarhalne obitelji
- Kršenje i nepostojanje ženskih prava
- Demokratsko uređenje države
- Poligamija
- Gostoljubivost
- Tradicionalne obiteljske vrijednosti
- Strogi režim odijevanja
- Bogatstvo
- Siromaštvo
- Manjak obrazovanja
- Drugo..

Smatrate li da postoje vidljive promjene u arapskom društvu kroz povijest i danas? *

Da

Ne

Smatrate li da religija znatno utječe na formiranje nekog društva? *

Da

Ne

Je li Vam bitno koja religija prevladava u državi koju posjećujete? *

Da

Ne

Smatrate li da su ženska prava zakinjuta ili nepostojana u arapskim državama? *

Da

Ne

Samo neka

Opišite u par riječi što mislite o strogom režimu odijevanja žena u arapskim državama?

Long answer text

Što mislite, koji tip obitelji ima više moralnih vrijednosti? *

- Tradicionalna arapska obitelj
- Moderna zapadna obitelj

After section 1 Continue to next section

Section 2 of 2

Istraživanje stavova zapadnih turista o arapskim zemljama.

Sada slijedi par pitanja vezanih za turizam i turističke destinacije u arapskim zemljama.

Smatrate li da arapske zemlje imaju puno neiskorištenog potencijala u turizmu? *

- Da
- Ne

Jeste li ikad putovali u neku arapsku zemlju ili planirate u skoroj budućnosti? *

- Da
- Ne

Što Vam je najbitnije kod putovanja? (Molim odaberite 2-3 odgovora.) *

- Sigurnost
- Smještaj
- Kultura i baština
- Aktivnosti koje se nude
- Lokalno stanovništvo
- Prijevoz do odredišta

Prepoznajete li ovaj lokalitet na slici? (Napišite naziv i državu u kojoj se nalazi.) *

Short answer text

Prepoznajete li ovaj lokalitet na slici? (Napišite naziv.) *

Short answer text

Prepoznajete li grad na slici? (Upišite naziv.) *

Short answer text

Znate li u kojoj državi se nalazi Rijad, grad sa slike? *

Short answer text

Koje od ovih arapskih zemalja Vam se čine najsigurnije za turiste? *

- Egipat
- Alžir
- Irak
- Jordan
- Maroko
- Tunis
- Saudijska Arabija
- Katar
- UAE
- Ni jedna

Smatrate li da bi ljudi trebali više putovati u arapske zemlje neovisno o razlikama u kulturi? *

- Da
- Ne

Može li, po Vama turizam zblížiti arapski i zapadni svijet? *

- Da
- Ne

